

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

OBIECUJĄCE OSIĄGNIĘCIA
NAUKOWE
PEDAGOGIKA

Warszawa (PL)

30.09.2017

U.D.C. 37+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej organizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych «Obiecujące osiągnięcia naukowe Pedagogika » (30.09.2017) - Warszawa, 2017. - 60 str.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię. Artykuły recenzowane przez Komitet Naukowy. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2017

ISBN: 978-83-65608-78-9

WSPÓŁORGANIZATORZY:

The International Scientific Group (Belarus, Poland, Russia, Serbia, Ukraine)
Virtual Training Centre «Pedagog of the 21st Century»
Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;
A. Murza (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;
А. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;
A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;
A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;
L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;
М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;
S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;
A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;
С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;
Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;
Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;
И. Лемшевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;
Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

Redaktor naukowy:

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska.

SPIS/СОДЕРЖАНИЕ

НАРОДНІ ПІСЕННІ ТРАДИЦІЇ У ФОРМУВАННІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИХ НАВИЧОК ПІДЛІТКІВ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	
Бабіченко Н.О.	6
КРИТЕРИИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У ВРАЧЕЙ-ИНТЕРНОВ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ	
Денисова Е.Г., Соколова И.И.	10
ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ КІКБОКСЕРІВ	
Санжарова Н.М., Огарь Г.О.	13
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
Лалак Н. В.	15
ВПЛИВ МОРФОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАКАРПАТСЬКИХ ГОВОРІВ НА МОВЛЕННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ	
Лавренова М. В., Гецко Н. В.	17
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ЯК ОСВІТНЬОЇ ІННОВАЦІЇ	
Молнар Т.І.	21
МОДЕЛЮВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ – ОСНОВА СТИМУЛУ ЙОГО ПОПИТУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	
Фенчак Л. М.	23
АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ У ВНЗ: РЕАЛЬНИЙ СТАН ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ	
Москальчук Г.О.	25
ЗМІСТ НАРОДНОЇ ОПІКУНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ	
Салига Н.М.	27
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МОДУЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИКИ ПЛАСТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ БУДІВЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	
Корсунський О.М., Даньшева С.О., Чернець І.В.	30

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Дмитренко О.В. 34

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ АНСАМБЛЕВОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ
КОНЦЕРТМЕЙСТЕРОМ ТА СТУДЕНТОМ У КЛАСІ “ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ”**

Харченко Ю. Т. 36

**СТИЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ У
СТУДЕНТІВ – АРХІТЕКТОРІВ**

Карпова С.Н. 39

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
НА ЗАНЯТТЯХ З ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН
ТА В ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Врубель Г. Ф. 42

**ВПЛИВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА**

Галацин К.О. 45

**УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИМ ЗРОСТАННЯМ МОЛОДИХ
ВЧИТЕЛІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Журо А. О., Дудко Я. В. 47

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ**

Бредньова В.П.,Смычковська О.М. 49

**ВИЩА МЕДИЧНА І ФАРМАЦЕВТИЧНА ОСВІТА: КОМПЕТЕНТІСНИЙ
ПІДХІД**

Добровольська А. М. 51

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Рядинська І.А. 55

**ОСОБЕННОСТИ ПОСТРОЕНИЯ МОНУМЕНТАЛЬНО – ДЕКОРАТИВНОГО
РЕЛЬЕФА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ХГФ**

Штыкало Т.С., Письмиченко А. И. 58

НАРОДНІ ПІСЕННІ ТРАДИЦІЇ У ФОРМУВАННІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИХ НАВИЧОК ПІДЛІТКІВ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Бабіченко Наталія Олександрівна

аспірант кафедри теорії і методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, директор Державного закладу «Калинівська дитяча школа мистецтв», викладач сольного співу

Анотація. Стаття присвячена висвітленню значення та використання народних пісенних творів вокально-хорового мистецтва при роботі з підлітками у позашкільних навчальних закладах. Значну увагу приділено впливу народних пісенних традицій та відродженню національних співочих традицій при вокальній та хоровій роботі з учнями підліткового віку в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах. Підкреслено важливість правильного природного формування вокально-хорових навичок підлітків у позашкільних навчальних закладах.

Ключові слова: вокально-хорове навчання, співочі традиції, народні пісенні традиції, фольклор, українські народні пісні, вокально-хорові навички, підлітковий вік, сольний спів, хоровий спів, позашкільні навчальні заклади.

Аннотация. Статья посвящена освещению значения и использования народных песенных произведений вокально-хорового искусства при работе с подростками во внешкольных учебных заведениях. Значительное внимание уделено влиянию народных песенных традиций и возрождению национальных певчих традиций при вокальной и хоровой работе с учениками подросткового возраста в начальных специализированных художественных учебных заведениях. Подчеркнуто важность правильного природного формирования вокально хоровых навыков подростков во внешкольных учебных заведениях.

Ключевые слова: вокальное, хоровое обучение, певческие традиции, народные песенные традиции, фольклор, украинские народные песни, вокально хоровые навыки, подростковый возраст, сольное пение, хоровое пение, внешкольные учебные заведения.

Annotation. The article is devoted illumination of value and use of folk song works of vocal-choral art during work with teenagers in out-of-school educational establishments. Considerable attention is spared influence of folk song traditions and revival of national singing traditions during vocal and choral work with the students of teens in the initial specialized artistic educational establishments. Importance of the correct natural forming vocally of choral skills of teenagers is underline in out-of-school educational establishments.

Keywords: vocal, choral teaching, певcheskie traditions, folk song traditions, folk-lore, Ukrainian folk songs, vocally choral skills, teens, solo singing, choral singing, out-of-school educational establishments.

Відродження українських співочих народних традицій має велике значення для розвитку та виховання високоосвіченої, всебічно та духовно розвиненої особистості. Виховання підростаючого покоління на

основі традицій української народної пісенної творчості нашого народу та духовних творів надасть зміцнення, піднесення музичної та, насамперед, духовної культури всіх українців. Протягом століть, істо-

рично, народ потерпає від загарбників, ворогів, всебічного гноблення, геноцидів, але рятuje українців незламний дух, пісня і музика. Не скориться ніколи справжній українець, знаючи історію, культуру, музику та пісню свого краю. Тому, саме українська музика та пісня має велику силу для розради і зміцнення життєвого духу справжнього українця.

Вагомий внесок до культурної спадщини про духовну культуру українського народу, музичний фольклор, українські традиції, звичаї, музичне мистецтво та пісні зроблено науковцями: Василем Скуратівським, Лідією Корній, Богданом Сютюю, Григорієм Нудьгою, Анатолієм Іваницьким, Олексієм Дей, Валентиною Коротя-Ковальською, Антонію Голенцюк, Іваном Сінельніковим та багатьма іншими.

Коріння української музики сягає прадавніх часів ще дохристиянської епохи, коли пращури українці створювали народні пісні, пов'язані з язичницькими обрядами. Відголоски цих пісень збереглися в українському фольклорі й донині, що є одним із найбагатших серед музичного фольклору європейських народів: дослідники нараховують до 500 000 українських народних пісень. Серед них різні жанри: календарно-обрядові, епічні історичні пісні, думи, лірико-епічні, ліричні пісні, різноманітні танцювальні пісні, інструментальна, танцювальна музика і танці, інструментальні награвання. Український музичний фольклор, який дійшов до нашого часу в записах і в народній пам'яті — це справжній музичний скарб. Він розкриває духовне життя народу на різних історичних етапах. У піснях відбилася історія народу, його ментальність, світосприйняття і багатобарвна гама почуттів. [4, с.7]

Записи українського музичного фольклору стали з'являтися переважно з XIX століття в епоху романтизму, коли в усій Європі з особливим пієтетом ставилися до фольклору і почали його фіксувати укладачі збірок українських народних пісень записували ті зразки, що були поширені в сільському та міському побуті серед них і

авторські пісні, які відзначалися високим мистецьким рівнем.

Найвідоміші збирачі фольклору – це М. Максимович, Г. Барвінок, Марко Вовчок, М. Драгоманов, Г. Залюбовський, П. Куліш, О. Стороженко, П. Чубинський, Л. Українка, І. Рудченко, А. Кримський та багато інших. В. Н. Каразін, Г. Ф. Квітка-Основ'яненко, І. І. Срезневський, М. І. Костомаров, А. Л. Метлинський заклали традиції всебічного вивчення народної культури. Але найвидатнішим і одним з перших дослідників українського фольклору став О. О. Потебня. Він започаткував цілу школу фольклористики — її назвали міфологічною. [1, 2]

Проте вершиною музично-фольклорного етапу збирання української народної музики стала діяльність видатного композитора та науковця Миколи Лисенка. Сім випусків «Збірника українських пісень» (1868–1911) М. Лисенко підбирав пісні, які не друкувались в інших збірниках, але відзначалися особливою вишуканістю та красою: «Ой не світи, місяченьку», «Ой не пугай пугаченьку», «Про козака Байду», «Тихо, тихо Дунай воду несе» тощо. Наприкінці XIX ст. поширюється багатоголосий спів і Лисенко ще зумів (за К. Квіткою) «врятувати неповторний мелодичний стиль української пісні на злам століть». Композитор записав понад півтори тисячі пісень, опублікувавши понад 700 з них. Не можна не згадати, що Лисенкові належить пріоритет запису мелодій українських дум – дуже важливого пласту української народної творчості. [2]

Про значення української пісні та музики для духовного, культурного, музичного розвитку учнів неодноразово наголошували в своїх працях А. Болгарський, Г. Падалка, Т. Завадська, О. Олексюк, І. Зеленецька та інші.

Фольклор тісно пов'язаний з традиціями і має свої особливості. Деякі вважають, що народний спів – це специфічний спів, більш галасливий. Проте, український спів несе в собі глибокий дух незламності, сили та натхнення, передає історичність народу, пісенні традиції, звичаї, несе в собі всю мудрість українців. Головне, щоб виконання

пісні було мелодійним і душевним, ні в якому разі не зловживати голосним, «народним» співом. Релігійні і духовні пісні ідуть від душі, від серця, дають можливість оберігати голос. Народний спів у поєднанні з релігійним напрямком, духовним дає можливість співати і відчувати духовність, молитовність. Народна пісенна творчість має глибокі коріння і передавалася із покоління в покоління, тому українська пісня увібрала весь колорит життя людей нашої країни.

Становлення професійного мистецтва на українських землях почалося з церковної музики, яка стала розвиватися після прийняття християнства Києві. Спочатку це був одноголосний церковний спів (монодія). Подібно до того, як григоріанський хорал у Західній Європі був важливим інтонаційним джерелом для розвитку багатоголосної музики, так і інтонації української церковної монодії використовувалися творцями церковної музики та кантів. Розквіт української духовної музики припадає на епоху Бароко (XVII – перша половина XVIII ст.). Українські композитори, творячи в бароковому стилі, писали багатогорні композиції (партесні концерти), які в найкращих зразках (творчість Миколи Дилецького, Симеона Пекалицького та інших) за мистецьким рівнем не поступалися тогочасній духовній західноєвропейській та польській музиці, з якою українська музика підтримувала тісні зв'язки. Ще вищий етап розвитку духовної музики припадає на другу половину XVIII століття (творчість видатних композиторів Максима Березовського, Дмитра Бортнянського, Артема Веделя). [4, с.7]

Музичне мистецтво на українських землях розвивалося протягом багатьох століть, стало невід'ємною частиною європейської культури та викликало захоплення добрих європейських та інших культурних діячів і митців різних історичних періодів. Так німецький філософ другої половини вісімнадцятого століття Йогана Гердер відомий більш як історик культури, дуже високо оцінюючи український музичний фольклор, писав: «Україна стане новою Греці-

єю – у цій країні чудовий клімат, щедра земля, і її музично обдарований народ прокинеться колись до нового життя». [4, с.5]

Україна здавна славилася хоровим мистецтвом та хоровим виконавством. Із XVII століття виникає багатоголосний (партесний) церковний спів схвально охарактеризований багатьма іноземцями. Про це читаємо у сирійського архidiaкона Павла Алеппського, який у середині XVII століття чув цей спів в українських церквах писав: «Ніщо так не дивувало нас, як врода як маленьких хлопчиків і їхні спів, що линув із самого серця, у гармонії зі старшими... Ми були захоплені чистотою голосу і співу». [4, с.5]

У XX-му столітті високе українське хорове мистецтво стало відоме у світі завдяки виступам протягом 20-40х років української республіканської капели та інших хорів під орудою Олександра Кошиця, які гастролювали в різних країнах Європи та Америки. Як свідчать тогочасні численні рецензії, успіх був тріумфальний. Цю традицію популяризації Кримської музики у світі продовжують і сучасні хорові колективи під керівництвом Є. Савчука, М. Гобдича, А. Авдієвського та інших.

Композитор і педагог, академік Філарет Колесса до своїх співаників він підбирав передусім такі пісні, які прозвучали ти розвивали в молодих дуже любов до всього, що добре і прекрасне, до всього, що своє і рідне, до рідного краю, мови, пісні та історичної традиції, любов до рідні і, при цьому, співчуття людському горю, усвідомлення краси природи. Годиться зауважити, що високохудожність та поетичність, які притаманні народним пісням,—це *наймогутніші виховні чинники*. Перевагу надавали пісням спокійним, бадьорим, з життєрадісним настроєм, по-можливості обминаючи темні картини життя. Оскільки до складу його співаника входили переважно *народні пісні*, з якої *найлегше ознайомити учнів під час навчання співу*.

Головне – навчити співати:

- природньо, не форсуючи звук, а лише округлюючи його,

- дикційно чітко,
- на диханні (на опорі),
- використовуючи широку палітру музичних штрихів та динамічних відтінків,
- не забувати про охорону голосу, особливо у підлітковому віці – не напружувати голос та виконуючи пісні в зручній для співаків тональності.

Використання українських пісень у вокально-хоровій роботі в позаурочній діяльності впливає на розвиток емоційно-вольової культури, художньо-естетичного смаку підлітків. Це дуже тендітний період життя, через який проходять всі. Кожен з нас був підлітком і тому, знає, що їм необхідна увага, спілкування, розуміння. Через музичну, пісенну діяльність вони розкриваються і стають розкутими, впевненими і активними. Через сольний та хоровий спів підлітки краще розкривають свої вокальні можливості, здібності і завдання вчителя – лише підтримати, сформувати правильно вокально-хорові навички, використовуючи українські народні пісні, класичні пісні українських композиторів та пісні сучасних композиторів.

Існує багато українських народних, класичних та сучасних пісень, які необхідно і важливо використовувати у вокальній та хоровій роботі з учнями в позашкільних навчальних закладах. Це пісні відомих українських композиторів: Олександра Білаша, Володимира Івасюка, Євгена Козака,

Анатолія Кос-Анатольського, Олександра Кошиця, Миколи Леонтовича, Платона Майбороди, Кирила Стеценка, Аркадія Філіпенка, Ігоря Шамо, Володимира Шаповаленка, Ірини Кириліної, Лесі Дичко, Лесі Горової, Юрія Шевченка, Жанни Колодуб, Богдани Фільц, Олександра Злотника, Наталії Май. Українські пісні з репертуару Івана Семеновича Козловського, Ніни Матвієнко, Тараса Петриненка.

Отже, українська вокально-хорова пісенна спадщина відіграє велику роль для розвитку, виховання висококультурної та освіченої особистості. Використовуючи кращі зразки вокальних і хорових творів українських композиторів та народні пісні, треба докласти всіх зусиль задля збагачення, збереження, піднесення українських народних пісенних традицій, культури, освіти.

Список використаних джерел

1. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика. — К.: 1997.
2. Коротя-Ковальська Валентина. Зарубіжні та вітчизняні дослідники українського фольклору. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.yatran.com.ua/articles/263.html>
3. Ольховський Андрій. Нарис історії української музики. — К.: Музична Україна, 2003. — с. 213
4. Українська музична культура: Погляд крізь віки (у співавторстві з Б. Сютюю). – К.: Муз.Україна, 2014 – 590 с.
5. Шреер-Ткаченко О. Я. Історія української музики. Частина перша. — К., 1980.
6. Юцевич Ю.Є. Музика. Словник-довідник. Тернопіль: Навч.книга – Богдан, 2003. – 352с., 77 нотних прикладів та малюнків.

КРИТЕРИИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У ВРАЧЕЙ-ИНТЕРНОВ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

Денисова Е.Г.

доцент кафедры стоматологии
Харьковский национальный медицинский университет
г. Харьков, Украина

Соколова И.И.

профессор кафедры стоматологии
Харьковский национальный медицинский университет
г. Харьков, Украина

Ключевые слова: стоматолог-интерн, профессиональная компетентность, критерии профессиональной компетентности.

Keywords: dentist-intern, professional competence, criteria of professional competence.

Одна из задач высшей школой, на основе базовых медицинских знаний, получаемых студентами и врачами-интернами, сформировать профессиональную компетентность у специалиста для возможности дальнейшего развития, которое, в свою очередь обеспечит конкурентоспособность, востребованность и социальную мобильность на рынке труда. В рамках профессиональной компетентности врач должен быстро адаптироваться к меняющимся условиям труда, уметь постоянно приумножать и творчески использовать свои специальные знания. Поэтому очень важно преподавателю высшей школы знать и определять критерии сформированности профессиональной компетентности (ПК) учащегося на заключительном этапе обучения в вузе (в интернатуре), чтобы корректировать и направлять этот процесс. К критериям развития ПК относятся когнитивный, технический (мануальные навыки), интегративный, коммуникативный, эмоционально/нравственный, рефлексивный компоненты [1, 227]. Уровни развития критериев ПК определяются как интуитивный (низкий), нормативный (средний), активный (высокий), креативный (высший) [2; 3, 29-30].

1-й уровень – интуитивный (низкий) – предполагает наличие общих представлений интернов о будущей деятельности. Интерны этого уровня пассивны, избегают участвовать в процессе обсуждения клинических ситуаций, отстаивать свою точку зрения, сложно общаются как с пациентами, так и с коллегами. Профессиональное общение носит ситуативный характер, сведен к минимуму, стремление к импровизации, творчества, знания сути выбранной профессии поверхностные, отмечается неустойчивость мотивов. При этом неадекватна самооценка собственной роли в совместной деятельности.

2-й уровень – нормативный (средний) – интерны осознают значимость профессиональной подготовки для их будущей деятельности в сфере стоматологии. Они имеют базовые знания основ теории медицины и в частности стоматологии. Проявляют интерес к специальным знаниям. Отличаются способностями к частичной модификации существующей системы знаний в зависимости от клинической ситуации; применение базовых знаний при решении клинических ситуаций. Самооценка часто завышена, продуктивность общения с коллегами недостаточно сформирована. При

Таблица 1

Критерии профессиональной компетенции у врачей-интернов

Критерии ПК	Исследуемые группы							
	ЭГ				КГ			
	Уровень, %				Уровень, %			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Когнитивный	13,3	41	35,6	10,1	13,5	72,3	25,1	3,2
Технический	15,5	29,8	49,1	5,6	17,1	55	25,6	3,6
Интегративный	19,8	36,3	27,7	16,2	15,4	51,2	25,3	8,1
Отношения	10,2	38,7	35,5	15,6	11,2	44,5	33	11,3
Эмоционально / Нравственный	9,8	37,8	36,6	25,6	10,2	46,6	27,7	15,5
Рефлексивный	10,2	41,4	29,6	18,8	12,2	52,2	23,3	12,3

этом присутствует мотив достижения цели.

3-й уровень – активный (высокий) – предполагает сформированность системы профессиональных и специальных знаний в выбранной области и наличие устойчивого интереса к их пополнению. Интерны осознают необходимость наличия и приумножения профессиональных знаний и умений как залогом успешной будущей профессиональной деятельности специалиста. Они легко вступают в диалог, дискуссию, включаются в совместную деятельность с коллегами. Адекватно оценивают собственную роль в выполнении задания. Но мнение коллеги не всегда учитывают, и их способность к осуществлению влияния на мнение партнера носит ситуативный характер. Стремятся к самореализации, самоактуализации в общении.

4-й уровень – креативный (высший). Интерны без труда общаются с коллегами, инициируют обсуждение дискуссионных профессиональных вопросов, аргументировано отстаивают свою точку зрения, применяют знания стоматологии и общей медицины в решении клинических задач. В процессе общения влияют на мнения других. Толерантный в восприятии партнера, эрудированный, тактичный. Осознает свою роль в общей работе. Корректирует собственное поведение в зависимости от ситуации общения.

Педагогический эксперимент осуществлялся с участием врачей-интернов 1 года

обучения (96 учащихся) кафедры стоматологии Харьковского национального медицинского университета. Были сформированы 2 группы (по 48 интернов в каждой): экспериментальная и контрольная. В контрольной группе преподавание проводилось традиционно: опрос, прием больных, семинарские занятия, лекции. В экспериментальной группе при проведении практических и семинарских занятий были применены следующие методики преподавания: деловая игра, ролевая игра, кейс-методика. Для оценки результатов исследования был использован метод психолого-педагогического исследования – анкетирование. Исследования показали, что соответствие критериям ПК интернов экспериментальной и контрольной групп различаются (см. табл. 1).

В контрольной группе преобладал средний уровень развития критериев ПК. В то время как в экспериментальной группе во всех компонентах преобладал высокий уровень и довольно большой процент интернов был с самым высоким уровнем. В контрольной группе количество врачей-интернов с высоким уровнем не являлось значительной. Это подтверждало правильность выбранной тактики ведения занятий, направленных на стимуляцию желания более углубленного изучения предмета, совершенствования мануальных навыков, проявления личностных качеств. Говоря об интернах контрольной группы, высокий уровень имели интерны, которые владели

личным стремлением к достижению лучшего результата.

Таким образом, уровень сформированности ПК был выше у интернов экспериментальной группы. Выбранная методика преподавания приводит к тому, что такой выпускник готов к самостоятельной работе в клинике, готов к реализации своих планов, притом имеет достаточно высокий уровень теоретической подготовки, имеет хорошие профессиональные навыки, готов работать в команде, мобильный в аспекте трудоустройства как на Родине, так и в других странах. У него развиты механизмы адаптации к новым условиям, и, кроме знаний по узкой специальности,

имеет достаточный уровень базовых медицинских знаний.

Литература.

1. Epstein R.M. Defining and assessing professional competence /Epstein R.M., Hundert E.M.//JAMA.- 2002.- Jan 9;287(2):226-35.-Режим доступа: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11779266>
2. Глебова В.А. Формирование профессиональной компетентности будущих специалистов.- Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/pedagogy-psychology-and-sociology-311/theory-and-methods-of-studying-education-and-training-311/7487-formation-of-the-professional-competence-of-future-specialists>)
3. Байденко В.И. Выявление состава компетенций выпускников вузов как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: метод. пособ. / В.И. Байденко. – М.: Изд-во Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ КІКБОКСЕРІВ

Санжарова Н.М., Огарь Г.О.

к.б.н., доцент, завідувач кафедри гімнастики, музично-ритмічного виховання і єдиноборств, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

старший викладач кафедри гімнастики, музично-ритмічного виховання і єдиноборств, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Ключові слова: юні кікбоксері, швидкісно-силова підготовка, динаміка швидкісно-силової підготовленості, інтервально-круговий метод.

Keywords: young kickboxers, speed power training, dynamics of speed and power preparation, crossfit method.

Швидкісна підготовка є домінуючим компонентом спортивної підготовки в єдиноборствах [1]. Кікбоксинг – один з тих контактних видів єдиноборств, де рівень швидкісної підготовленості суттєво впливає на результат змагальних поєдинків [2, 3]. Нажаль, досліджень і практичних рекомендацій з даного питання, що до навчально-тренувального процесу юних кікбоксерів, обмаль.

Мета дослідження – розробити і експериментально перевірити методику швидкісно-силової підготовки юних кікбоксерів 13-14 років.

Експеримент, в якому брали участь 20 юних кікбоксерів, віком 13-14 років, зі стажем занять 4-5 років, проводився протягом дванадцяти тижнів. Досліджувані були поділені на 2 групи: контрольну та експериментальну, по 10 спортсменів у кожній. В обох групах заняття проводились п'ять разів на тиждень. Кожне окреме заняття тривало дві академічні години.

Контрольна група займалась за традиційною, для спортсменів цього віку, методикою, де швидкісна підготовка проводилась, переважно, під час техніко-тактичної підготовки, за рахунок використання вправ для розвитку пружкості.

Навчально-тренувальний процес в експериментальній групі проводився з ураху-

ванням вимог спеціальної ударної підготовки в кікбоксингу, зі спрямованістю на удосконалення швидкісно-силового компоненту підготовленості юних спортсменів і спеціальної швидкісно-силової витривалості. Для вирішення завдань дослідження було складено чотири комплекси вправ, які чергувались в навчально-тренувальних заняттях. Вони включали наступні засоби: бігові (короткий спринт з різних виховних положень); акробатичні вправи; стрибкові вправи; пересування в стійках (в тому числі і з обтяженнями); махові вправи, які імітують ударні дії кікбоксеря; бойові вправи (в тому числі ударні дії з обтяженнями); ігри з елементами єдиноборства. Всі комплекси виконувались інтервально-круговим методом по 4-5 серій у тренувальному занятті, зі скороченими паузами між окремими вправами (близько 20 секунд) і паузами, між серіями близько 2 хвилин (до відновлення ЧСС до 120-130 уд/хв.).

Дослідження динаміки швидкісно-силової підготовленості юних спортсменів експериментальної групи показало значний прогрес за час проведення експерименту за усіма досліджуваними показниками загальної і спеціальної підготовленості. Найбільші позитивні зрушення спостерігаються у тестах, які характеризують загальну швидкісно-силову підготовленість: біг на місці за 10 се-

кунд ($p < 0,001$); присідання за 20 секунд ($p < 0,001$) і згинання й розгинання рук в упорі лежачі за 20 секунд ($p < 0,05$). Значні позитивні зрушення, у спортсменів дослідної групи, відбулись і при дослідженні спеціальної швидкісно-силової підготовленості: час виконання одиночного бокового удару ногою ($p < 0,01$), прямого удару ногою ($p < 0,01$), кількість бокових ударів ногою за 10 секунд ($p < 0,01$), прямих ударів руками ($p < 0,01$), час виконання серії з 10 бокових ударів ногою ($p < 0,05$).

У юнаків контрольної групи, за визначений час, також підвищився рівень швидкісно-силової підготовленості, але динаміка її нижча ніж у однолітків. Із швидкісно-силових показників, що характеризує загальну швидкісно-силову підготовленість, вірогідна різниця виявлена лише при виконанні бігу на місці за 10 секунд ($p < 0,05$). За показниками спеціальної швидкісно-силової підготовленості статистичне підтвердження позитивної динаміки отримано у тестах: час виконання одиночного бокового удару ногою ($p < 0,05$) і прямого удару ногою ($p < 0,05$).

Висновок:

Дослідження динаміки швидкісно-силової підготовленості юних кікбоксерів показало перевагу експериментальної методики, яка дозволила підвищити інтенсивність навчально-тренувальних занять. Засоби і методи, які використовувались у експериментальній групі ефективно вплинули на удосконалення спеціальної швидкісно-силової підготовленості юних кікбоксерів ($p < 0,05$ – $p < 0,001$) в усіх тестах. В контрольній групі вірогідні позитивні зміни відбулись у чотирьох тестах з десяти ($p < 0,05$ – $p < 0,01$).

Література:

1. Огарь Г. О. Влияние швидкісно-силової спрямованості тренування юних тхеквондистів на ефективність ударних дій / Г. О. Огарь, В. А. Санжаров, В. І. Ласця // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2013. – Вип. 112(4). – С. 177-180.
2. Рябинин С.П. Скоростно-силовая подготовка в спортивных единоборствах. Учебное пособие / С.П. Рябинин, А.П. Шумилин. – Красноярск, 2007. – 153 с.
3. Ширяев А.Г. Бокс и кикбоксинг / А.Г. Ширяев, В.И. Филимонов. – М.: Академия, 2007. – 234 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Лалак Наталія Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівський державний університет

Ключові слова: молодші школярі, сучасний учитель початкових класів, інтерес до навчання, неуспішність.

Key words: junior schoolchildren, modern teacher of elementary school, interest in learning, failure.

Особливості соціально – економічних, політичних труднощів, які сьогодні переживає Українська держава, протиріччя розвитку нашого суспільства, реформованість ринкових відносин гостро вплинули й на сучасний навчальний заклад, що зумовлює зміни в системі освіти. Помітним стало зниження в учнів інтересу до навчання, не дає належного ефекту стан навчально – виховної роботи школи, зростає кількість слабковстигаючих та невстигаючих дітей.

Причина виникнення неуспішності у кожного окремого учня своєрідна і пов'язана як з його індивідуальними рисами, так і особливостями його взаємодії з оточенням. Труднощі в навчальному процесі, особливо якщо вони проявляються ще в початкових класах, істотно заважають оволодінню дитиною обов'язковою шкільною програмою. Важливим сьогодні є вивчення чинників неуспішності учнів саме в початковій школі, де закладається фундамент системи знань, умінь і навичок, а також мотивація та позитивне ставлення до процесу одержання знань, самооцінка й місце учня, його статус у колективі однолітків необхідних для подальшого успішного навчання

У педагогічній теорії та практиці напрацьовано значну кількість досліджень, пов'язаних з цією проблемою. Зокрема, у вітчизняній педагогіці проблемі підвищення ефективності навчання слабковстигаючих школярів великого значення надавали видатні педагоги К.Ушинський, Л.Толстой,

В.Сухомлинський та ін.. Особливу увагу в розв'язанні цього завдання вони приділяли всебічному вивченню дітей, правильній постановці стосунків учителя з учнями, удосконаленню методів і прийомів навчання. Дослідженням психолого – педагогічних чинників неуспішності учнів початкових класів у традиційній системі навчання займалися В. Цетлін, Ю.Бабанський, А. Гельмонт, Н.Локалова, Л.Славіна, Н.Мурачковський та інші. Ними встановлено, що неуспішність визначається як об'єктивними так і суб'єктивними причинами. Дослідники Б.Ананьєв, Н. Бастун, Ю.Гільбух, та ін. зазначають, що для успішного подолання труднощів у навчанні молодших школярів необхідно, насамперед, визначити джерела та причини виникнення цих труднощів. Аналіз психолого-педагогічної літератури та практика роботи загальноосвітнього навчального закладу засвідчують, що такий важливий аспект, як комплексна психолого-педагогічна корекція неуспішності молодших школярів сьогодні недостатньо досліджена, а вчителі початкових класів мають потребу в сучасних науково обґрунтованих рекомендаціях у цій галузі.

Логіка нашого дослідження вимагає з'ясувати сутність поняття «неуспішність». У великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що неуспішність – низька, погана успішність; відставання у навчанні [4]. У педагогічному словнику «неуспішність» трактується, як: ха-

рактеристика ступеня повноти, глибини, усвідомлення й міцності знань, умінь і навичок, засвоєних учнями відповідно до вимог навчальної програми. Крім того, у науково-методичній та психолого-педагогічній літературі існують такі визначення поняття «неуспішність»: ситуація, в якій поведінка та результати навчання не відповідають виховним та дидактичним вимогам школи; невідповідність підготовки учнів обов'язковим вимогам інколи в засвоєнні знань, розвитку умінь і навичок, формуванні досвіду творчої діяльності. Серед невстигаючих дітей А.Леонтьєв, О.Лурія й А.Смирнов виділили такі три групи: педагогічно занедбані діти (діти, з якими мало працюють), розумово відсталі діти (які в дитячому або ранньому дитячому віці перенесли яке – небудь захворювання, що зупинило нормальний розвиток мозку), ослаблені діти (головна проблема таких дітей – слабка нервова система й обумовлена нею низька працездатність).

Нами виявлено, що таке явище, як «неуспішність» можна подолати лише при правильній організації, створенні та дотриманні комплексно певних педагогічних умов. Серед них – правильно організоване навчально-розвивальне середовище у школі. Воно позитивно впливає на емоційну сферу дітей, створює умови для організації різних видів уроків і виховує в них інтерес до навчання, спонукає учнів до активної пізнавальної діяльності, стимулює загальний розвиток, а реалізація принципів створення розвивально-навчального середовища сприяє збагаченню знань учнів про навколишній світ, розвиває їх, що, в свою

чергу, формує у школярів уміння цінувати здобуті знання. Наступною педагогічною умовою, на нашу думку, є професійна компетентність учителя, використання ним у своїй роботі різних цікавих форм, прийомів, засобів, методів роботи. Сучасні вчителі початкової школи повинні працювати на засадах «педагогіки партнерства» Третью важливою педагогічною умовою, на наш погляд, є співпраця школи і сім'ї у побудові освітніх – професійної траєкторії дитини. Адже сім'я відіграє важливу роль у навчанні й вихованні кожного школяра, в адаптації його до самостійного життя. Тому батькам необхідно надавати змістовну педагогічну допомогу щодо вироблення у дітей молодшого шкільного віку такого ставлення до навчання, яке б сприяло успішному формуванню ключових компетентностей.

Таким чином, нова українська школа максимально враховуватиме права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму, мотивуючи цим самим кожного школяра до навчально-пізнавальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безруких М. Труднощі навчання в школі. / М.Безруких. // Психолог. – 2006. – № 45. – С.6-10.
2. Беляєва О. Шкільна неуспішність. / О.Беляєва. // Психолог. – 2011. – № 44. – С.27-29.
3. Білозуб Н. Як уникнути помилок у навчанні. / Н. Білозуб. // Відкритий урок. – 2011. – №12. – С. 46 – 47.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
5. Валіневич Л. Моніторинг успішності: Педагогічна рада. / Л.Валіневич // Завуч. – 2009. – №32. – С.5-9.
6. Владер Ю. Можливі причини неуспішності учня. / Ю.Владер. // Освіта PRO. – 2007. – №8-9. – С.9-10.

ВПЛИВ МОРФОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАКАРПАТСЬКИХ ГОВОРІВ НА МОВЛЕННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Лавренова Марія Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет

Гецько Наталія Володимирівна

бакалавр спеціальності «Початкова освіта» Мукачівського державного
університету, магістр спеціальності «Архітектура будівель і споруд» Національного
університету «Львівська політехніка»

Ключові слова: літературна вимова, діалектне середовище, морфологічні особливості,
першокласники.

Key words: literary pronunciation, dialectal environment, morphological features, first-
graders.

Сьогодні як ніколи є надзвичайно актуальними слова К.Д. Ушинського, який говорив, що «мова народу – краший, що ніколи не в'яне й вічно знову розпускається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. У мові одухотворяється весь народ і вся його батьківщина... Мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, суцї і майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле. Вона не тільки виявляє собою життєвість народу, але є якраз саме життя. Коли зникає народна мова, – народу нема більше!» [6].

Отже, найважливішим завданням нашої держави є навчання і виховання підрастаючого покоління рідною мовою. Незаперечну роль у піднесенні культури усного мовлення відіграє загальноосвітня школа.

На думку К.Ушинського, перед учителем стоїть три основних завдання при навчанні рідної мови: розвиток «дару слова», прищеплення навичок володіння усною і писемною мовою, вивчення граматичної будови рідної мови [6].

Молодший шкільний вік вважається найбільш сприятливим періодом для становлення мовної особистості за всіма

рівнями компетенції. Однак засвоєння норм літературної вимови ускладнюється в разі одночасного вивчення кількох мов (української, угорської, румунської) та побутуванням материнської мови на Закарпатті, їх контактами на рівні комунікації. З огляду на це особливої актуальності набуває й така проблема, як врахування негативного та позитивного впливу рідної (діалектної, або материнської) мови у формуванні орфоепічних норм українського мовлення [3].

В основі теоретичного матеріалу покладено дослідження вітчизняних науковців В.Бадер, Л.Варзацької, М. Вашуленка, А.Гвоздева, М.Жовтобрюха, С.Караман, К.Климової, М.Наумчук, В.Німчука, О.Передрій, І.Хом'яка, О.Хорошковської.

У наш час діалекти залишаються основним засобом спілкування для більшості населення. Проте з розвитком освіти, піднесенням культури розширюється соціальна основа літературної мови, а це, в свою чергу, спричиняє виникнення територіальних, просторових різновидів літературної мови [4].

Крім ряду фонетичних особливостей закарпатські говори мають і морфологічні, що не менше впливають на вимову першо-

класників. Серед морфологічних особливостей найбільш виражені такі:

Слабка диференціація флексій за твердістю – м'якістю основ [зми^ло^у] (землею), [к^но^ви] (коневі), [ко^лачо^ви] (тісту), [к^но^м] (конем).

У родовому відмінку в множині в іменниках флексія **-и** [очі^й] (очей), [л'уді^й] (людей), [свині^й] (свиней).

У I відміні іменників жіночого роду м'якій та мішаній групах вживається давня флексія **-и** в давальному відмінку [зем^ли] (землі) та місцевому відмінку [на зем^ли] (на землі). В іменниках чоловічого роду I відміни відображаються паралельні флексії II відміни: в давальному відмінку однини [ста^ро^с'ц'і] (старості), [ста^ро^сто^ви] (старостові), [Вол^од'о^ви] (Володимирові), [Сла^во^ви] (Ярославу), [Іва^но^ви] (Іванові), в орудному відмінку однини [ста^ро^сто^м] (старостою), в місцевому відмінку однини [на ста^ро^сто^ви] (на старостові), [на Вол^од'о^ви] (на Володимирові).

В іменниках II відміни в давальному відмінку однини вживається флексія **-ови**, **-ови**, **-еви** [дн^ів^и] (дневі), [сі^рц^ів^и] (серцеві), [ч^ол^ов^ік^ов^и] (чоловікові), [Пет^ро^ви] (Петрові).

У м'якій групі II відміни множини деякі іменники у давальному відмінку мають флексію **-ом** [л'уд'о^м] (людям), [д^вір'о^м] (дверям), а в місцевому відмінку мають флексію **-ох** [на гр^уд'о^х] (на грудях), [на к^но^х] (на конях).

У називному відмінку в множині збереглася флексія **-ове** [л'уд^ов^е], [сус'ід^ов^е] [сын^ов^е], [брат^ов^е].

Іменники III відміни у закарпатських говорах у родовому відмінку однини мають архаїчне закінчення **-е**, що досить помітно впливає на вимову учнів [ц^ірк^ве] (церкві), [с^ол^е] (солі), [л'уб^ов^е] (любові).

Прикметники й пасивні дієприкметники у множині чоловічого та середнього роду зберігають нестягнену форму **-оїе** [ч^ор^но^їе] (чорне), [с'в'і^тл^оїе] (світле), [д^об^ро^їе] (добре), [ж^ил'і^зн^оїе] (залізне), [к^вас^но^їе] (кисле), [ч^ел^ле^но^їе] (червоне).

Вищий ступінь порівняння прикметників твориться за допомогою суфікса-

флексії **-'ий**, **-'ий** < **-'й** [моло^дж^ьий] (молодший), [ши^рь^їий] (шириший), [ні^жь^ьий] (нищий), [в^ьш^їий] (вищий); а вищий ступінь порівняння твориться за допомогою ненаголошеної частки **май** [май д^об^ре], [май л^іп^ше] (найкраще), [май д^ал^е], [май н^ов^а]; а найвищий за – допомогою наголошеної частки **май** або **камай** [май р^ано – камай р^ано], [май р^об^л'у – камай р^об^л'у], [май д^ов^гь^їй – камай д^ов^гь^їй], [май г^ур^шо^їе – камай г^ур^шо^їе].

У системі числівників поширені форми [й^ед^ен] (один), [й^ед^на] (одна), [й^ед^ні] (одні), [й^ед^но] (одно); числівник **два** має форму роду **два** – **ч. р.**; **дві** – **ж. р.**; **дворе** – **с.р.**, а також такі структури [ди^йу^ад^д'ат] (дев'яносто), [д^ві^ста, д^ві^сто] (двісті), [т^рі^сто] (триста), [п'ят'с^то] (п'ятсот) тощо, також існують особово-чоловічі форми [д^вай^е] (двоє), [т^рий^е] (троє), [ч^оты^ре] (четверо). Поширені дробові числівники типу [п'ю^чет^вер^та] (три з половиною), [п'ю^друг^а, п'ю^трит'а, п'ю^пята, п'ю^шеста, п'ю^сема, п'ю^вос'ма, ... і т.д.] (половина другої, третьої, п'ятої, шостої, сьомої, восьмої... години).

Займенники характеризуються енклітиками родового відмінка [с'а] (себе) [нам с'а], [они с'а], [в^ы с'а], знахідного відмінка [н'а<мн'а] (мене) [зар^ьий н'а] (закрий мене), [т'а] (тебе) [в^з'му т'а] (візьму тебе), [п'я^л'у т'а], [го] (його) [уб^їу го] (поб'ю його), [л'уб^л'у го] (люблю його), [йі] (її) [д^їстану йі] (дістану її), [пон^есу йі] (понесу її), [на **ню**] (на неї) [пон^їкай на **ню**] (подивися на неї), та давального відмінка [ми] (мені) [дай ми] (дай мені), [ти] (тобі) [дам ти] (дам тобі), [му] (йому) [дай му] (дай йому).

У закарпатських говорах існують такі самі займенники, як в українській літературній мові, тільки мають трішки іншу назву, що досить суттєво впливає на вимову першокласників: **я**, (я), **ты** (ти), **в^ьн**, **ў^ьн** (він), **она**, **вна** (вона), **оно**, **вно** (воно), **мы** (ми), **вы** (ви), **они**, **вни** (вони).

На Закарпатті функціонують ще й такі займенники, як **тко**, **ко** (хто).

Основні особливості творення дієслів у закарпатських говорах:

ком, правильно та неправильно вимовлених), розрізнення слів з української літературної мови та закарпатських говорів (подібних за звучанням, різних за звучанням: тих, які відрізняються місцем наголосу).

Для того, щоб подолати вживання діалектизмів першокласниками у мовленні (усному та писемному) учитель повинен дотримуватися певних умов, а саме:

систематичність у роботі над подоланням діалектизмів.

учитель має проявляти делікатність, терпіння, тактовність, бо учень може замкнутись і взагалі не бажати розмовляти.

уже на початковому етапі навчання української мови необхідно показувати, що в мовленні дітей є неправильним і як треба говорити, формувати уявлення про діалектне й літературне мовлення, підвищити в очах учнів роль і значення літературного мовлення і знизити роль діалектного, показати, що воно є причиною ряду помилок на письмі, і цим самим викликати бажання навчитися говорити літературною мовою як в школі, так і поза нею.

Надзвичайно ефективною щодо нашого дослідження є організація радіопередач, спеціальне слухання фонозаписів та грамзаписів казок, оповідань, віршів, яке можна проводити як на уроці, так і в позаурочний час, створення в класі куточків «Вимовляй і пиши правильно», у яких словниковий матеріал періодично змінюється відповідно до теми, над якою працюють учні.

Таким чином, вивчення особливостей місцевої говірки, врахування їх у процесі

навчання мови допоможе піднесенню культури мовлення учнів початкових класів. Оптимальними з цього погляду є виконання вправ і завдань навчального, розвивального, проблемного, тренувального характеру. Це дасть можливість вчителю сформувати національно свідому, духовно багату, мовну особистість, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися всіма засобами рідної мови.

Література:

1. Вашулеко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За нак.ред. М.С. Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
2. Кірик М. Особливості навчання грамоти гірських першокласників / М.Кірик // Гірська школа українських Карпат. – № 8-9 (2013). – С.280-284.
3. Лавренова М.В. Методика формування фонетико-орфоепічних умінь українського літературного мовлення у першокласників в умовах верхньонадборжавських говорів Закарпаття: дис. на здобуття наукового ступ. канд.пед.наук: спец.13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) / М.В. Лавренова. – Київ, 2011. – 263 с.
4. Лавренова М. Підготовка майбутніх учителів до формування орфоепічних умінь українського літературного мовлення молодших школярів в умовах діалектного середовища / Професійна підготовка майбутнього педагога в умовах сучасної освітньої парадигми: [колективна монографія] / За заг. ред. д.п.н. Товканець Г.В – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – С.52-60.
5. Закарпатський говір / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gpedia.com/uk/gpedia/80> . – Назва з екрана. – Дата звернення: 5.09.2017.
6. Ушинский К. Д. Собрание сочинений: в 11 т. / К. Д. Ушинский; под ред. А. М. Еголина. – М.: Акад. пед. наук РСФСР, 1948

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ЯК ОСВІТНЬОЇ ІННОВАЦІЇ

Молнар Тетяна Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівський державний університет

Ключові слова: професійна підготовка, компетентнісний підхід, вища освіта.

Key words: professional training, competency approach, higher education.

Традиційний підхід до підготовки фахівців у вищій школі, суть якого полягає у формуванні знань, умінь і навичок, прийшов у протиріччя до вимог європейського освітнього простору, в який інтегрується освітня система України. У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що «якість вищої освіти – це сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства» [4].

Розв'язання нових завдань, які постають перед системою вищої освіти, висуває проблему якісної підготовки майбутніх фахівців як одну з пріоритетних. Необхідність вирішення цієї проблеми актуалізує ідею компетентнісного підходу до професійної підготовки, відкриваючи, на нашу думку, нові можливості для обрання саме компетентнісної парадигми як підґрунтя для підвищення якості освіти, забезпечення системності професійної підготовки випускників, формування їхньої готовності успішно виконувати професійні функції [1].

Питання компетентнісного підходу розглядалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Зокрема, дослідження теоретико-методологічних засад компетентнісного підходу здійснювали Н. Бібік, І. Зимня, А. Маркова, О. Овчарук; шляхи модернізації освіти на компетентнісній основі розроблялися Б. Гершунським, Б. Ельконіним, Н. Кузьміною; окремі проблеми компетентнісного підходу у системі

вищої освіти розглядалися у роботах І. Драча, Л. Коваль, Н. Фоменко.

Зазначимо, що компетентнісний підхід в теорії і практиці професійної освіти трактується не завжди однозначно.

Так, на думку О. Лебедева компетентнісний підхід – це сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів.

У цьому аспекті О. Дубасенюк стверджує, що компетентнісний підхід відображає інтегральний прояв професіоналізму, в якому поєднуються елементи професійної і загальної культури, досвіду фахової діяльності та творчості, що конкретизується у певній системі знань, умінь, готовності до професійного вирішення поставлених завдань та проблем.

У свою чергу, Н. Нагорна компетентнісний підхід трактує як ставлення на перше місце не поінформованості студента, а його вміння розв'язувати проблеми, що виникають у пізнавальній, технологічній і психічній діяльності, у сферах етичних, соціальних, правових, професійних, особистих взаємовідносин. З огляду на це, зазначений підхід передбачає такий вид змісту освіти, який не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей.

З точки зору Л. Коваль, перехід на компетентнісно орієнтовану підготовку у вищій освіті розглядається в двох аспектах. По-перше, відбувається модернізація змісту професійної освіти, що передбачає його

відбір і структурування з одночасним визначенням результативного складника освітнього процесу – набуття студентами компетентностей. По-друге, постає потреба навчити майбутніх фахівців ключовим та предметним компетентностям.

Ми погоджуємося з думкою Г. Селевко, що компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань, формуванням навичок, створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багатоаспектного соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно і комунікаційно насиченого простору.

Загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності [3].

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що з позицій компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду, а професійну компетентність випускників ВНЗ визначаємо як сукупність базових фахових знань, умінь і навичок, попереднього практичного досвіду творчої діяльності та позитивного ставлення до неї, що зумовлює їхню готовність до успішної професійної діяльності. Змінюється модель поведінки студента – дослідницько-активна самостійна діяльність приходить на зміну пасивному засвоєнню знань. Процес наповнюється розвивальною функцією, яка стає інтегрованою характеристикою навчання. Така характеристика має сформуватись у процесі навчання і включає знання, вміння, навички, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [5].

Впровадження компетентнісного підходу як одного з основних напрямів модернізації вищої освіти України вимагає розв'язання певних проблем, зокрема: оновлення стандар-

тів вищої освіти шляхом розробки концептуальних засад для створення моделі випускника вищого навчального закладу як системи моделей його професійної діяльності та освітньо-професійної підготовки; відповідно до зміни освітньої парадигми розробки і впровадження єдиних підходів до побудови педагогічної системи, яка відповідає б головному завданню вищої школи – формуванню компетентності майбутнього фахівця [2]. Доцільними вважаємо зміни у мотивації і ставленні студентів до навчання, у свідомості, роботі й творчості викладачів. Можна констатувати, що ці зміни тісно пов'язані і викликані загальними тенденціями розвитку й трансформації європейської та світової освіти.

Таким чином, актуальність впровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти України зумовлена широким його визнанням у країнах Європи. Компетентнісний підхід знаходиться у руслі вимог Болонського процесу, він спроможний відобразити нагальні вимоги до життєдіяльності особистості, її трудової та навчально-пізнавальної орієнтації, які висуває XXI століття. Перевага компетентнісного підходу полягає в тому, що він дає змогу оцінити як знанняву компоненту, так і особистісні зміни фахівця, які відбулись у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Література

1. Ваколя Т. І. До проблеми формування професійної компетентності вчителя початкової школи / Т. І. Ваколя // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота. – 2014 – С. 48-51.
2. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.
3. Дроч І. Г. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. Проблеми освіти: Наук. Зб. / Кол.авт. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2008. – Вип. 57. – С. 44-48.
4. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – Закон від 17.01.2002 № 2984-III. – Режим доступу: www.mon.gov.ua. – Назва з екрана. – Дата звернення: 30.08.2017.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ – ОСНОВА СТИМУЛУ ЙОГО ПОПИТУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Фенчак Любов Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівського державного університету

Ключові слова: сучасний навчальний заклад, імідж навчального закладу, освітні послуги, професійні знання і вміння.

Key words: a modern educational institution, an educational institution's image, educational services, professional knowledge and skills.

Створення іміджу є невід’ємною складовою загальної організації та управління навчального закладу. Кінцевий результат будь-якої діяльності залежить від багатьох чинників, серед яких важливу роль відіграє професійно змодельований та реалізований імідж навчального закладу.

На основі узагальнення опрацьованих джерел нами виявлено, що імідж може трактуватися як процес планування і створення емоційно-психологічного впливу [4]. А також результат самосвідомості власного реального чи ідеального образу, як і про публічний образ, який свідомо чи несвідомо демонструється публіці, так і про образ об’єкта, прийнятого іншими, що склався в результаті перегляду того, що було продемонстровано [1]. Тобто процес створення позитивного іміджу є ретельною співпрацею із зовнішнім середовищем поза межами школи та громадськістю, при цьому потреби та запити громадськості ретельно аналізуються й досліджуються з усіх боків. Імідж навчального закладу можна тлумачити як процес створення бажаного образу школи на ринку освітніх послуг з метою підвищення конкурентоздатності закладу, залучення інвестицій, встановлення й розширення партнерських зв’язків [2].

Навчальний заклад є насамперед поставальником освітніх послуг. Тому у цій сфері йому доводиться конкурувати з іншими навчальними закладами, що надають такі ж послуги. І для підтримки конкуренто-

спроможності потрібно грамотно презентувати навчальний заклад на ринку освітніх послуг. При цьому важливу роль відіграє думка громадськості про освітні послуги, що надає навчальний заклад, яка формується на основі таких критеріїв, як: затребуваність освітніх послуг; співвідношення ціни та якості додаткових освітніх послуг; унікальність пропозицій тощо.

На затребуваність освітніх послуг навчального закладу найбільше впливає їх якість, яку громадськість зазвичай оцінює за рейтинговими показниками – зв’язки з вітчизняними та закордонними навчальними закладами; наявність сучасно обладнаних навчальних профільних кабінетів; участь та перемоги учнів у міських, районних, обласних заходах, конкурсах, виставках, результати зовнішнього незалежного оцінювання, участь у освітніх проєктах, кваліфікаційний рівень працівників, тощо. Окрім того, вагомим чинником для формування образу навчального закладу є забезпечення комфортних умов життєдіяльності учнів під час навчального-виховного процесу, позитивний психологічний мікроклімат у колективі працівників школи, наявність традиції школи [4].

Також одним із дієвих чинників формування позитивного образу навчального закладу є його історія, тому слід підтримувати зв’язок поколінь та зв’язки з випускниками, відстежувати їх подальше життя. Наявність видатних випускників,

популяризація їх діяльності в стінах навчального закладу та розміщення історії навчального закладу з акцентами на його досягнення й унікальність на офіційному сайті та в мас-медіа – ефективний інструмент для формування іміджу школи. За допомогою інформування громадськості про соціальні аспекти діяльності навчального закладу формується його соціальний імідж, як увлечення оточення про соціальні цілі і роль навчального закладу у житті громадян міста чи села. Вона має відповідати очікуванням та потребам реальних і потенційних споживачів освітніх послуг.

Формування та розвиток професійних знань і вмінь щодо моделювання процесом ефективного управління початковою школою відбувається у Мукачівському державному університеті під час вивчення майбутніми фахівцями початкової освіти дисципліни «Організація та управління у початковій освіті». На семінарських заняттях зі студентами застосовуються різні методи роботи, де надається їм можливість представити результати своєї пошукової творчої роботи щодо організації початкової школи в умовах сьогодення та прогнозувати і моделювати її у майбутньому. Так, під час розробки та захисту проекту «Школа майбутнього» студенти запропонували дієві заходи щодо удосконалення її організації, створення ефективного іміджу школи, а саме: сучасний навчальний заклад – це школа з новітніми технологіями, високою комфортною, де учні почувують себе

вільно, невимушено, із задоволенням відвідують школу тому, що тут проводяться нетрадиційні уроки, з використанням творчого й індивідуального підходу до кожного з учнів, що сприяє формуванню в них здатності приймати нестандартні рішення поставлених завдань, важливим також є різноманітність гуртків для всебічного розвитку дітей за інтересами кожного, що дозволяє відкрити приховані можливості учнів, тощо. Такі форми роботи зі студентами сприяють розвитку у майбутніх фахівців початкової освіти мотивації до набуття професійних знань щодо шляхів удосконалення організації та управління діяльністю школи.

Таким чином, імідж сучасного навчального закладу – це його образ, який утворився у свідомості громадян, через яскраве представлення індивідуальності навчального закладу з метою підвищення його конкурентоздатності, встановлення й розширення зв'язків щодо вітчизняного та міжнародного партнерства, залучення інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зуєвська І. Критерії ефективності позитивного іміджу школи / І. Зуєвська // Директор школи. – 2006 – № 2 (386) – С. 10-13.
2. Рожнятковська І. М. Імідж школи / І. М. Рожнятковська. – К. : Шкільний світ, 2011. – С. 85-90.
3. Лісаченко О. Імідж сучасного ЗНЗ / О. Лісаченко // Управління освітою. – № 15 (291). – 2012 – С. 9–11.
4. Мармаза О. І. Використання потенційних можливостей іміджології в управлінні закладами освіти / О. І. Мармаза // Управління школою. – 2009. – №19 – 21. – С. 55 – 59.

АКАДЕМІЧНА ЧЕСНІСТЬ У ВНЗ: РЕАЛЬНИЙ СТАН ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ

Москальчук Г.О.

студентка VI курсу спеціальності «Філологія (українська мова)» Київського університету ім. Бориса Грінченка

Ключові слова: академічна чесність, мотивація навчання, академічна культура.

Key words: academic integrity, study motivation, academic culture.

Академічна чесність є однією з основних складових академічної культури. Українське суспільство бореться за рівний доступ до вищої освіти та рівні умови її отримання різними способами, але чомусь досі не розуміє, що останні забезпечити може лише дотримання академічної чесності. Саме тому, важливо проаналізувати рівень сформованості академічної чесності академічної спільноти ВНЗ.

Ми провели анкетування, до якого залучили абітурієнтів (100 осіб), студентів (500 осіб, з яких 1-3 курс навчання – 36%, 4-6 – 64%; всі студенти навчаються у ВНЗ державної форми власності) та викладачів (250 осіб, з яких всі працюють у ВНЗ державної форми власності) з метою визначення мотивації абітурієнтів до вступу, вивчення фактичного стану рівня сформованості академічної чесності у студентів ВНЗ та аналізу впливу на студентів ставлення викладачів до проявів академічної нечесності.

Мотивація навчання у виші – один із головних факторів, які безпосередньо впливають на рівень академічної культури загалом, і академічної чесності зокрема. Саме тому, невітнішим фактом для вищої школи в Україні є той факт, що більше половини цьогорічних абітурієнтів основним мотивом для вступу називають не отримання професійних знань (30%), а отримання диплому/схвалення оточуючих тощо (60%), також те, що всі 100% привнесуть до вишу свій шкільний досвід академічного шахрайства, а 40% з них готові платити за свої оцінки.

Щодо того, наскільки ж важливим є сам процес навчання, а відповідно і здобуття знань, то 52% студентів мають на меті отримати якісні професійні знання, разом з тим 90% вважають, що студенти складають екзамени шляхом академічного шахрайства. 52% також вважають плагіат у навчанні студентів звичайною практикою, до того ж 66% студентів вважають, що використання плагіату жодним чином не позначиться на їхній подальшій кар'єрі. Студенти найчастіше вдаються до плагіату через велику кількість письмових робіт (40%, думка студентів) та через незрозуміння необхідності виконання роботи (32%, думка викладачів). 50% студентів з різною мірою впевненості зазначили, що у їхньому ВНЗ трапляються випадки отримання оцінок за послуги чи за гроші.

Далі ми вирішили розібратись з таким видом академічного шахрайства як плагіат. Тож, 22% студентів зазначили, що викладачі їх ніколи не інформували про те, що таке плагіат та про наслідки його використання, а 30% вважають, що викладачі ніколи не перевіряють на плагіат їхні роботи. При цьому 32% студентів вважають, що використовувати плагіат можна, бо за це не карають. Якщо ж говорити про основні прояви академічного шахрайства, то тут студенти (60%) і викладачі (68%) були солідарними і вирішили, що найчастіше студенти списують онлайн. При цьому викладачі наголошують на більшій відповідності оцінок студентів їхнім реальним знанням, так 64% викладачів обрали варіант «Я поставив «А» і студент знає на «відмінно», тоді як 56%

студентів вважають, що «Я отримав «А», а знаю на «добре».

76% студентів та 72% викладачів говорять про те, що іноді члени академічної спільноти не вважають плагіатом те, що насправді ним є. Практично це доводить і одне з наших питань «Що з перерахованого, на вашу думку, можна назвати плагіатом?», адже за наявності варіанту «Все, вище перераховане» тільки 10% студентів та 16% викладачів обрали саме його. При цьому більша кількість респондентів плагіатом вважає тільки повний плагіат (варіант: «завантаження есе та інших видів робіт з Інтернету та використання їх як власних») 58% студентів та 52% викладачів відповідно.

Особливо цікавим нам видається результат опитування щодо дій викладачів, коли вони бачать, що студент списує: якщо це відбувається на контрольній, то 16% респондентів готові проігнорувати цей факт, але вже у питанні про аналогічні дії студен-

та на заліку/екзамені цей варіант не обрав жоден викладач.

Тож, як бачимо, вдосконалення у сфері академічної культури потребує не тільки вища освіта, а і середня, яка закладає відповідний фундамент. Якщо ж ми хочемо, щоб наша освіта була якісною, то маємо змінити, насамперед своє мислення і свої звички. Студентам варто бути впевненішими у своїх силах, а викладачам вимогливішими, до себе в тому числі.

Список використаних джерел:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К.: Таксон, 2016. – 234 с.
2. Американські ради оголошують про старт Проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні SAUP: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.americancouncils.org.ua/uk/news/362/> (Дата звернення 23.04.2017).
3. Закон України «Про вищу освіту» / Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 No 1556-VII. Редакція від 30.11.2016: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Дата звернення 2.12.2016).

ЗМІСТ НАРОДНОЇ ОПІКУНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Н.М. Салига,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У статті висвітлена проблема змісту народної опікунської педагогіки, визначені такі її основні аспекти, як: материнська та батьківська опіка, відповідальність за християнське виховання дітей хрещених та названих батьків, опікунів тощо.

Ключові слова: опікунська педагогіка, засоби української етнопедагогіки, опікунська педагогіка, родина.

The article deals with the problem of burns in Ukrainian etnopedagogics determined following its basic aspects as maternal and paternal care and responsibility for the Christian education of children baptized and foster parents, guardians and others.

Keywords: folk pedagogy, tools ethnopedagogy, stewardship education, family.

Вчені В.Мосіяшенко, Є.Пристапа, Ю.Руденко, В.Сухомлинський, М.Стельмахович, Є.Сявакко, Т.Усатенко, І.Ченбай та ін. зібрали значний матеріал, який дає змогу ознайомитися із змістом народної опікунської педагогіки. Широко втілений в українському фольклорі ідеал матері, першої опікунки, яка вносить дитину під своїм серцем і приводить на світ, зігріває теплом і ласкою (“Матір ні купити, ні заслужити”, “Хто маму має, той горя не знає”, “На світі знайдеш усе, крім рідної матері”). Мати невтомно піклується про своїх дітей, навіть за таких нестерпних умов, “коли дітей тяжче годувати, ніж камінь глодами”. У народній педагогіці не раз зазначається, що любов матері до дитини найсильніша в світі (“Діти плачуть, а в матері серце болить”, “У дитини заболить палець, а у мами — серце”, “Матері кожної дитини жаль, бо котрого пальця не вріж, то все болить”).

В народній педагогіці значна увага приділена і батькові, слово якого має для дитини авторитетне значення. Саме батько завдяки чоловічій мужності є необхідною опорою в родинній педагогіці (“Не навчив батько — не навчить і дядько”, “Не послушаєш тата, послушаєш ката”). Батьки зобов’язані виховувати своїх дітей, утри-

мувати їх в неповнолітньому віці, а також у повнолітньому, якщо діти непрацездатні й потребують матеріальної допомоги.

Вагомий внесок у виховання вносять представники старшого покоління бабуся та дідусь. Нерідко вони замінюють маму і батька. Бабусі та дідусі мають перше право на всиновлення, опіку та догляд у випадках відсутності батьків.

Один із християнських обов’язків батьків – подбати про добрих хрещених батьків для дитини. З цієї метою вони запрошують двох духовних опікунів різної статі, тобто других батьків новонародженого. У випадку смерті рідних батьків дитини хрещені зобов’язані перед Богом опікуватися своїм хрещеником чи хрещеницею до їх повноліття, тобто займатися їхнім вихованням, підтримувати морально, а у разі потреби й матеріально. (“Батьки суджені, а куми люблені”, “Куми рідніші, ніж брати”). Кумівство належить до чудових знахідок народної педагогіки, педагогічне значення якої переоцінити важко.

Народна педагогіка вчить шанувати батька-матір. Повнолітні діти зобов’язані опікуватися непрацездатними батьками, які потребують матеріальної допомоги, піклуватися про них. Народна педагогіка за-

суджує тих дітей, які цураються своїх батьків, забувають про свій синівський чи дочірній обов'язок перед ними. Саме про таких дітей розповідається в українських народних казках (“Невдячні сини”, “Три доньки”), піснях (“У неділю рано-раненько”, “Моя доню”) та ін..

Народна мудрість виплекала опікунську педагогіку сирітства. Народ-вихователь присвятив цій проблемі чимало прислів'їв та приказок (“Як помре мати – розбігаються діти з хаги”, “За сиротою журба за журбою”, “Сиротою жити — сльози лити”, “Ніхто не бачить і не чує, як сирота плаче і горює”).

Українська етнопедогогіка закликає співчутливо ставитися до сиріт і напівсиріт, надавати їм підтримку і допомогу. Кривдити сироту – гріх. Один із найавторитетніших дослідників української етнопедогогіки, автор фундаментальних праць (“Українське родинознавство”, “Українська родинна педагогіка”, “Батьківська педагогіка” та ін..) М.Стельмахович вказував на незмінність впливу матері і батька на дитину, писав, що без материнської опіки діти ростуть замкнені, схильні до правопорушень: “Прикру помилку робить та мати, яка., народивши дитя, перекладає опіку над ним на когось іншого. За таких обставин душевний зв'язок між матір'ю і дитиною втрачається назавжди. Гарних, теплих стосунків між ними вже ніколи не буде. Заподіяної кривди вже нічим компенсувати не можна”[6; с.105].

Народна сентенція “Батько помре – дитина напівсирота, а мати – то вже кругла сирота” абсолютно не принижує роль батька. а через проголошення особливого значення матері підносить неоднорідність їх рольового впливу»[1; с.113].

Народна педагогіка вказує на виховні можливості вітчима і мачухи. Вона приділяє велику увагу вибору опікунів — названих батьків, якщо дитина осиротіла. До них ставляться дуже високі вимоги., адже замінити батьків нелегко (“Добра мачуха, та все ж не рідна мати”). Опікуном повинна бути людина авторитетна, доброзичлива, вимоглива і чесна, з добрим і щирим сер-

цем, пройнята любов'ю до дітей і готовністю виховувати чужу дитину як свою власну. Здебільшого опікуном стає близький родич, а якщо немає близьких, то далекий (“Свій як не заплаче, то хоч скривиться”, “До свого роду хоч через воду”) або бездітна сім'я, яка має бажання всиновити чи удочерити сироту. Нерідко сироту бере і багатодітна сім'я, бо “де шість росте, там і сьоме прилаштується”.

З приходом у сім'ю мачухи або вітчима внутрісімейні стосунки ускладнюються. І цілком природно, адже втрата найдорожчої людини — рідних батька чи матері викликає в дітей болісні переживання, повну безнадію на їх можливу заміну (“Все купиш, лише тата і маму — ні”). Прихід у сім'ю мачухи чи вітчима завжди насторожує, як правило, викликає в сиріт незадоволення (“Мачуха — не рідна мати, вітчим — не рідний батько”). Знайти підхід до дітей нелегко і не кожному вдається (“Мати дітей пушити, а мачуха сушить”, “Мачушине добро, як зимне тепло”). Народна мудрість схвально відгукується про тих жінок і чоловіків, які, ставши мачухою або вітчимом, так оточили ласкою, теплом і турботою чужих дітей, що заслужили від них щирі слова “мамо” і “тато”, зуміли організувати добру сім'ю навіть і з дітей зведених, бо всі діти для них стали рідними. У народі про вітчима — батька і про мачуху — маму, які гарно виховали своїх і чужих дітей, говорять з глибокою пошаною: “Не той батько, що породив, а хто вигодував і добру навчив”.

Думки, закладені в народнопоетичній творчості щодо дитячого сирітства, підтверджують і результати сучасних досліджень. Так М.Стельмахович вказує на болючу соціально-політичну проблему сьогодення зростання кількості дитячих притулків та сиротинців в Україні: “Незважаючи на задовільні харчування й догляд, в їхньому психічному, інтелектуальному та емоційному розвитку спостерігається значне відставання від вікової норми, від їхніх ровесників, які ростуть і виховуються у сім'ї під опікою батьків. Не бачивши нормальних родинних стосунків, не знаючи мами-

ної ласки, батьківської і материнської любові, вони не здатні дати все це своїм дітям. І їх малюків чекає така ж сама сирітська доля в казенних виховних дитячих будинках. Сирітство при живих батьках приносить неймовірні страждання дітям»[3; с.40]. Вчений І.Ченбай вказує на те, що діти-сироти потребують особливого підходу, необхідність розробки курсу “сирітської педагогіки:”Нам конче потрібна науково розроблена психологія та педагогіка сироти та напівсироти, в основу якої мають лягти етнопедagogіка та етнопсихологія багатовікового народного досвіду і знань щодо виховання осиротілих дітей”[5; с.66].

Таким чином, у змісті української народнопедагогічної концепції виявлено глибинну сутність опікунської педагогіки – песту-

вання, плекання, виховання дітей у родині батьками, родичами, опікунами та особами, які замінюють батьків.

Список використаних джерел

1. Мосіяшенко В. Українська етнопедagogіка / А. Мосіяшенко. – Суми: Університетська книга, 2005. – 176 с.
2. Приступа Є.Н. Традиції української національної фізичної культури / Є.Н. Приступа, В.С. Пилат. — Львів : Троян, 1991. – 104с.
3. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: Навчально-методичний посібник. К: Фірма “Віпол”, 1997. – 231 с.
4. Українське народознавство: Навч. посіб / За ред. С.Павлюка. – К.: Знання, 2006. – 568с.
5. Усатенко Т. Етнопедagogіка / Т.Усатенко // Енциклопедія освіти / Гол. ред. В.Кремень. – К.: Юрніком Інтер, 2008. – 274 с.
6. Ченбай І. Питання сирітства в народній педагогіці/І.Ченбай//Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2008. – С.65-70.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МОДУЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИКИ ПЛАСТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ БУДІВЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Корсунський О.М.

кандидат фізико-математичних наук, доцент;

Даньшева С.О.

кандидат педагогічних наук, професор;

Чернець І.В.

старший викладач. Харківський національний університет будівництва та архітектури

Ключові слова: фізика пласта, суденти, університет, модульна система навчання будівництво, розвиток суспільства.

Keywords: building University, modular training system, a modular curriculum in oil field physics, specialization, specialist.

В нашій державі, як і в інших розвинених країнах світу, вища освіта є однією з провідних галузей розвитку суспільства. Важливим завданням вищої освіти є формування у студентів умінь раціонально організовувати свою діяльність, досягати якісних результатів, швидко адаптуватися до соціальних та природних умов, які постійно змінюються. Цивілізаційні тренди розвитку інформаційного суспільства характеризуються тим, що в 2012 році людством було вироблено інформації $18 \cdot 10^{18}$ байт. За п'ять попередніх років людством було вироблено інформації більше, ніж за всю попередню історію. Обсяг інформації в світі зростає щорічно на 30%. В середньому на людину в рік у світі виробляється $2,5 \cdot 10^8$ байт [5].

За статистикою, обсяг цифрової інформації подвоюється кожні вісімнадцять місяців. Здебільшого (до 95%) цей потік складається з неструктурованих даних (лише 5% складають різні бази даних – тим чи іншим чином структурована інформація).

Швидке зростання інформації, новітніх технологій зумовлюють досить високі вимоги до випускників вищих навчальних закладів. Вища будівельна освіта має певну специфіку, яка пояснюється особливостями

фахової підготовки спеціалістів різного профілю. І особлива роль у цій підготовці належить дисципліні «Фізика пласта». Але в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу необхідно шукати нових шляхів його оптимізації.

На думку автора, перспективи у розв'язанні завдань підвищення якості фундаментальної підготовки майбутніх інженерів-будівельників з фізики пласта має використання модульних навчальних програм. Модульна система підготовки впроваджується з метою підвищення ефективності професійного навчання, введення в навчальний процес гнучких прогресивних технологій, індивідуалізації навчальних програм з урахуванням наявних знань та умінь студентів. Ця система передбачає раціональний розподіл навчального матеріалу на модулі (логічно завершені системи теоретичних знань і практичних умінь); перевірку якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля; стимулювання систематичної самостійної роботи студентів.

Нажаль, соціальні зміни у житті суспільства призвели до того, що у сучасної молоді відбулося переоцінювання ролі природничих наук та загальної фізики як науки та

навчальної дисципліни, яка є основою для вивчення фізики пласта. Рівень знань з фізики абітурієнтів, які вступають до будівельних вищих навчальних закладів, помітно знизився. Скоротилася кількість годин, відведених на вивчення курсу фізики. У більшості студентів, що вступили до будівельних університетів, не сформована готовність до отримання нових знань, і, як наслідок – вони мають низьку мотивацію до навчання.

Таким чином, проблема якості навчання фізики та фізики пласта у будівельному університеті набуває актуальності. Саме тому необхідно побудувати програму з фізики пласта таким чином, щоб вона відповідала вимогам професійно-орієнтованого навчання та була практично-орієнтована, що сприятиме становленню професійної компетентності майбутніх фахівців-будівельників.

За останні роки зросла кількість праць, присвячених упровадженню модульної системи навчання й рейтингових систем контролю та оцінювання знань студентів. Це свідчить про пріоритетність цього напрямку.

Теоретичні засади модульного навчання розроблялися цілим рядом учених – П. Третяковим, І. Сенновським, М. Чошановим, М. Лазаревим, Є. Сковіним, А. Фурманом, А. Алексюком, К. Вазіною, О. Огнев'юком та ін. Модульна організація навчального процесу в системі професійного навчання досліджена Т. Алексєнко, А. Алексюком, В. Бондарем, Л. Романишиною, В. Сушанком, А. Фурманом.

Питанням запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу займалися І. Бабин, Я. Болюбаш, В. Грубінко, В. Журавський, М. Згуровський, Ю. Рудавський, М. Степко, О. Спірін, В. Шинкарук. Але аналіз останніх досліджень свідчить про те, що особливості побудови модульної навчальної програми з фізики пласта саме у вищих будівельних навчальних закладах не досліджувалися.

Важливо проаналізувати навчання у будівельному закладі на основі впроваджен-

ня модульної системи організації навчального процесу. У статті доцільно обґрунтувати порядок розташування та компонування навчального матеріалу на відміну від інших вищих навчальних закладів.

Нині система вищої освіти є ключовою сферою розвитку суспільства. Зростає потреба у запровадженні сучасних технологій навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу та удосконалення професійної підготовки. Одним із перспективних шляхів якісної підготовки студентів є побудова навчального процесу у вищих навчальних закладах на основі впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Перехід на модульну систему навчання дозволяє максимально якісно засвоїти навчальний матеріал за мінімальний термін, використовуючи структурно-логічний розподіл. Професійне навчання має проводитися за модульними навчальними програмами, що розробляються у відповідності до вимог кваліфікаційних характеристик професій. Однією з необхідних умов організації навчального процесу за кредитно-модульною системою є наявність робочої програми з навчальної дисципліни. У робочій програмі відображаються конкретний зміст навчальної дисципліни, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні форми навчальної роботи, засоби і форми поточного і підсумкового контролю. Навчальною програмою дисципліни визначаються обсяг та зміст завдань, які повинен опрацювати студент, алгоритм вивчення навчального матеріалу, критерії успішності навчання.

Аналізуючи діяльність будівельного вищого навчального закладу, можна констатувати, що фізика пласта займає особливе місце у підготовці студентів за спеціалізацією «Теплогазопостачання і вентиляція» (ТВ). Тому при всьому різноманітті підходів до модульного навчання необхідно враховувати особливості побудови навчальної програми з фізики пласта для студентів вищих будівельних навчальних закладів. Фі-

зика пласта знаходиться у тісному зв'язку із загально-технічними та спеціальними дисциплінами, що дозволяє забезпечити умови для професійної підготовки вже на початкових етапах навчання. Знання, отримані з фізики пласта фахівцями будівельної галузі, мають слугувати основою для внесення у виробництво нових методів та технологій. Поряд із ґрунтовною теоретичною підготовкою завданням курсу фізики пласта є формування практичних умінь: застосовувати основні закони й принципи фізики для розв'язання завдань прикладного характеру; встановлювати зв'язок між фізичними величинами користуватися сучасними вимірювальними приладами; обробляти та аналізувати результати експерименту.

Отже, у навчальній програмі з фізики пласта має відобразитися обсяг та зміст завдань, алгоритм вивчення розділів курсу фізики, фактичного навчального матеріалу, обсяг часу на різні форми навчальної роботи таким чином, щоб студенти засвоїли знання, які їм знадобляться у подальшій професійній діяльності. Певна послідовність вивчення розділів фізики забезпечує отримання знань, враховуючи особливості навчання за різними спеціалізаціями будівельної галузі. Зважаючи на обмежену кількість годин з фізики пласта, необхідно побудувати програму таким чином, щоб студенти максимально якісно засвоїли навчальний матеріал за мінімальний термін, використовуючи структуроване подання розділів фізики за допомогою логічно завершених частин – модулів. У зв'язку із необхідністю забезпечення майбутнього інженера-будівельника високим рівнем кваліфікації, курс фізики пласта слід побудувати таким чином, щоб усі можливі міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами, що забезпечують дану спеціалізацію, були ефективно й у повній мірі використані.

Виходячи з вищезазначених завдань, нами розроблено модульну навчальну програму з фізики пласта для студентів будівельних вищих навчальних закладів. Завдання, що мають бути вирішені у процесі

навчання фізики пласта за модульною програмою – це теоретична та практична підготовка студентів за такими розділами:

- Елементи літології пластів та фізика конденсованого стану;
- Структурні, фільтраційні та механічні властивості пластів;
- Основи термодинаміки пластів.

Згідно вимог освітньо-професійної програми студенти мають знати:

- фізичну сутність нафтогазових пластів та процесів, що супроводжують нафтогазовидобування;
- основні формули та рівняння, що описують фізичні характеристики нафтогазових пластів та процеси, що в них відбуваються;
- будову та фізичні властивості нафтогазових пластів;
- сучасні методи вивчення та аналізу властивостей пластів та пластових флюїдів;
- фізику процесів, що відбуваються під час нафтогазовидобування;
- фізичні закони, зв'язок між якими явищами (процесами) або фізичними величинами виражає закон, формулювання закону і його математичний вираз, досліди, що підтверджують справедливості закон, межі практичного використання;
- основні фізичні характеристики нафтогазових пластів та пластових флюїдів;
- фізичні теорії та наукові факти, які є її підґрунтям та експерименти, що підтверджують теорію.

Вміти:

- розв'язувати конкретні задачі стосовно до властивостей пластів та флюїдів;
- аналізувати фізичні характеристики пластів та пластових флюїдів з метою прогнозування ефективності розробки родовища;
- використовувати базові положення природно-наукових, наук при вирішенні професійних завдань;
- використовувати фізичну термінологію та символіку при виконанні професійних завдань;

- швидко адаптуватися до новітніх технологій;
- використовувати базові методи дослідницької діяльності (аналіз, співставлення, систематизація, абстрагування, моделювання, перевірка достовірності даних, оцінка ризиків та ін.) при виконанні професійних завдань.

Такі особливості побудови модульної програми зумовлені тим, що студентам необхідно досить гарно засвоїти матеріал саме з цих розділів тому, що вони, у подальшому навчанні, будуть вивчати перелік дисциплін, пов'язаних з їх професійною діяльністю де і знадобляться їм отримані знання. Що стосується вивчення інших тем з курсу фізики пласта, то вони також потребують уваги, але деякі з них розглядаються у скороченому вигляді, а також можуть бути винесені на самостійне опрацювання. Це особливо важливо в умовах кредитно-модульної організації навчання, яка передбачає значне збільшення обсягу навчального матеріалу, що пропонується для самостійного опанування. Окрім лекційних та практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, студенти повинні виконувати лабораторні роботи. Важливо, що при засвоєнні дисципліни «Фізика пласта» за модульною програмою студенти отримують не лише фундаментальні знання, але й ті знання, які є необхідними з урахуванням потреби їх застосування у майбутній професійній сфері. Саме тому модульні навчальні програми з фізики пласта необхідно розробляти з урахуван-

ням кількості навчальних годин, відведених на вивчення фізики пласта, а також зв'язку окремих фізичних питань зі спеціальними дисциплінами професійного циклу підготовки майбутнього інженера-будівельника.

Отже, враховуючи все вищесказане, можна зазначити, що модульна форма організації навчання, безперечно, сприяє змінам у навчальному процесі, надає умови для реалізації професійного навчання. Досвід показує, що модульна навчальна програма з фізики пласта у будівельному навчальному закладі має особливості. Тому необхідно розробляти такі методичні підходи до навчання фізики пласта, які забезпечать максимальну оптимізацію освітнього процесу в умовах компетентнісного підходу та кредитно-модульної системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болубаш Я. Програма проведення педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації / Я. Болубаш // Освіта. – 2004. – 11 лютого. – С.4.
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.П. Н, 2012.
3. Лозинський О. Концептуальні засади кредитно-модульної системи організації навчального процесу та особливості формування навчальної програми підготовки фахівця / О. Лозинський // Вища школа. – 2004. – № 1. – С.66-68.
4. Олійник П.М. Форми та методи активного навчання при підготовці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і критерії їх вибору / П.М. Олійник // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2010. – Вип. 30. – С.61-67.
5. Lyman P., Varian H.R. How much information. Release of the University of California. Oct.27, 2003.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Дмитренко Ольга Віталіївна

викладач іноземної мови циклової комісії філологічних дисциплін
Кам'янець-Подільського коледжу харчової промисловості НУХТ

Ключові слова: комунікативна компетентція, професійна мова, комунікативні вміння, інтенсифікація, оптимізація.

Key words: communicative competence, professional language, communication skills, intensification, optimization.

Роль мови у житті кожної людини важко переоцінити, бо мова є не тільки знаряддя спілкування, а й засобом мислення, пізнання та набуття знань з усіх галузей науки та мистецтва. Мова є засобом адаптації людини у суспільному житті, інструментом, який забезпечує реалізацію та задоволення усіх потреб людини. Сьогодні, в умовах глобалізаційних процесів, як у світовому вимірі, так і у вузькому колі людей, об'єднаних одним дискурсивним простором, чи комунікативною ситуацією, надзвичайно важливою є здатність людини адекватно реагувати на комунікативну подію, природньо долучатись до процесу комунікації, виявляючи при цьому власну комунікативну компетентність. Особливої значущості у таких умовах набуває знання англійської мови та здатність спілкуватись нею, особливо у професійній сфері. Мовленнєва компетентність стає вагомим фактором суспільно-економічного та культурного розвитку суспільства, в якому особистість вільно володіє іноземною мовою й може запровадити її в життя [4, 318]. Тому нині в умовах інформаційної завантаженості соціуму перед викладачем іноземної мови стоїть складне й відповідальне завдання – постійно вдосконалювати професійну підготовку студентів, максимально оптимізуючи та інтенсифікуючи навчальний процес. З огляду на вищевказані проблеми освіти у сучасному суспільстві, вважаємо тему нашого дослідження актуальною.

Метою пропонованої статті є висвітлення значущості використання засобів інтенсифікації навчального процесу з метою формування комунікативної компетенції студентів на заняттях з англійської мови.

Вивченню проблеми інтенсифікації навчального процесу, як і проблем формування та розвитку комунікативної компетенції присвячено чималий доробок науково-методичних досліджень. Науковці, вчителі, методисти, викладачі займаються вивченням та впровадженням методів оптимізації навчання. Цікавою з погляду опису напрямків роботи для інтенсифікації навчального процесу є стаття Л. Колток [3], яка, узагальнивши передовий досвід творчих педагогів-новаторів та результати наукових досліджень, виділила такі основні чинники інтенсифікації навчання: підвищення цілеспрямованості професійного педагогічного навчання, посилення мотивації навчання, збільшення інформативної місткості змісту освітніх дисциплін, активізація процесу навчання, вдосконалення форм навчання, використання комп'ютерів у навчально-виховному процесі.

Загалом, зважаючи на усі запропоновані засоби та враховуючи специфіку процесу вивчення іноземних мов, найважливішим методичним чинником інтенсифікації навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей вважаємо частотність та активність комунікативної ді-

яльності студентів на заняттях, насиченість занять різноманітними видами та формами роботи, які потребують від студентів активної участі в актах спілкування, а також сильну та стійку мотивацію студентів до навчання.

Від традиційного навчання інтенсивне відрізняється способами організації та проведення занять: підвищеною увагою до різноманітних форм педагогічного спілкування, соціально-психологічним станом у групі, зняттям психологічних перешкод під час засвоєння мовного та мовленнєвого матеріалу. Що ж до методів навчання, то перевагу, на нашу думку, варто віддати активним методам, що спрямовані на формування гнучкості, критичного мислення, а відтак і комунікативної компетенції, що проявлятиметься в адекватному реагуванні на комунікативні ситуації, та активній участі у них. Тому цілком виправданим способом інтенсифікації навчання вважаємо створення відповідних комунікативних ситуацій, у яких має бути змодельовано збіг умов та обставин, близьких до реального життя, коли виникає потреба вирішити певну проблему, досягти комунікативної мети саме за допомогою спілкування. Для реалізації комунікативних ситуацій пропонуємо використовувати метод ділової гри, оскільки такий метод вимагає від студентів задіяння усіх навиків та здобутих знань, а також, завдяки змагальному характеру, сприяє підтриманню стійкої мотивації.

Не можна оминати увагою ще такий засіб інтенсифікації та оптимізації навчання як використання комп'ютерів та програмного забезпечення. Проаналізувавши доступні ресурси, ми сформуливали короткий перелік тих, що можуть бути використані як на заняттях, так і студентами у процесі

самостійної роботи, яка є невід'ємною складовою успішного формування комунікативно гармонійної фахової особистості. Зупинимось на таких: 1. Електронний словник ABBYY Lingvo® x12. 2. «Одразу говори англійською»: прискорений курс з аудіо диском, що містить 35 діалогів у найтипівіших життєвих ситуаціях, озвучених носіями мови. 3. TEST MASTER Total English (intermediate) – комплекс тестових завдань середнього рівня складності з граматики англійської мови. 4. Програми Duolingo, Words, Easy Tens, LingQ, English at work, Your English. Проте, одразу зауважимо, що використовувати їх доречно як допоміжний, але не основний засіб інтенсифікації навчання.

Отже, підготовка фахівців, які відповідають вимогам сучасного високотехнологічного та інформаційного суспільства, вимагає відведення окремої ролі саме комунікативній компетентності. Значну роль у її формуванні відіграють методи активного навчання, які слід використовувати у поєднанні з іншими засобами оптимізації та інтенсифікації навчального процесу.

Література

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійному спілкуванню. – Біла Церква : Білоцерків. держ. аграр. ун-т. – 2002. – 256 с.
2. Вахрушева Т. Ю. Теоретичні аспекти активних методів навчання // Нац. фармацевт. ун-т. – 2008. – №3. – С. 46-49. – Режим доступу : <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-03/08vtyaml.pdf> (Дата звернення: 20.09.2017).
3. Колток Л. Інтенсифікація навчально-виховного процесу як складова модернізації освіти вищої школи // Актуальні питання гуманітарних наук. – Вип.14. – 2015. – С.275-282.
4. Шиян Г. Розвиток мовленнєвої компетенції учнів на уроках англійської мови. // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип.14. – С. 318-323.
5. Hymes, D. On Communicative Competence / D. Hymes; in J. V. Pride and J. Holmes (eds.). – New York: Harmondsworth: Penguin, 1972. – P. 269–293.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АНСАМБЛЕВОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРОМ ТА СТУДЕНТОМ У КЛАСІ “ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ”

Харченко Ю. Т.

концертмейстер

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б.Хмельницького

Сучасні освітні вимоги потребують неухильного підвищення якості підготовки студентів до професійної діяльності у галузі теорії і практики музичної освіти. В ході професійної навчальної підготовки студентів з дисципліни “Постановка голосу” великого значення набуває сумісна діяльність співака і концертмейстера, оскільки партнерство у взаємодії забезпечує ефективність творчого співробітництва. До проблеми співвиконавства та сумісної діяльності звертали увагу багато дослідників, а саме: О. Абульханова-Славська, О. Єршов, Є. Касьянова, С. Немов, В. Петровський, М. Рибаківа, І. Ружичка, М. Слободяник, В. Чаचाва, М. Чистякова, В. Шпалінський та ін., які стверджували, що для досягнення якісної професійної підготовки студентів важливого значення має партнерство між ними і викладачами або концертмейстерами.

У ході навчання студентів найчастіше надається перевага його творчій індивідуальності, при цьому недостатньої уваги привертається партнерству, співтворчості, співвиконавству. Майбутні вчителі найбільш зорієнтовані на набуття професійних знань і навичок, реалізацію особистих лідерських якостей, проте при цьому приділяють недостатньої уваги щодо розвитку ансамблевих здібностей, встановленню партнерських відносин із концертмейстером. Як наслідок – спостерігається невідповідність між завданнями професійної підготовки студентів і вимогами, щодо творчого характеру виконавської діяльності студента і концертмейстера. При цьому основними завданнями професійної підготовки майбутнього вчителя музичного

містецтва є: опанування предметними знаннями, методикою, а також засвоєння виконавських навичок у процесі спільної виконавської діяльності з концертмейстером. На жаль, багато концертмейстерів, що працюють в галузі музичної освіти, мають достатній рівень виконавської майстерності, але при цьому приділяють недостатньо уваги до проблеми співтворчості із студентом. Багато хто вважає цей процес марним або само собою природним. Існують об’єктивні фактори, які стають перешкодами на шляху встановлення партнерських взаємовідносин між студентом-виконавцем та концертмейстером. Серед них можливо вважати наступні: вікова різниця, різниця у професійному рівні, різниця у музичних перевагах. Для більш наочного обґрунтування важливості партнерства між студентом-виконавцем та концертмейстером, виокремимо декілька аспектів у означеній проблемі.

Перший аспект найбільш безсумнівний – це функціональна необхідність ансамблевого партнерства. Спільне виконання музичного твору незалежно від засобу розподілу між фортепіано, партією соліста та виконавським рівнем музикантів, вимагає єдності, цілісності, однорідності щодо передачі художнього задуму композитора. Специфіка вокального репертуару полягає в тому, що він розділений на партію соліста і партію аккомпаніента. Цей розподіл призводить до того, що посилюється думка щодо підпорядкованості й вторинності партії фортепіано. Таким чином функції концертмейстера нівелюються до суто допоміжних та ніяк не партнерських. Ця думка є помилковою, оскільки партнерські взаємини між учасниками ансамблю необ-

хідні у будь-яких випадках.

Другим є педагогічний аспект. Специфіка професійної діяльності концертмейстера на заняттях із студентами полягає у складному поєднанні виконавчих, педагогічних та психологічних функцій. Вирішення педагогічних завдань може бути успішним лише за умов урахування психологічної специфіки партнёрської взаємодії. Питання про те, коли слід прилучати студентів до художньо-творчого виконання музичного твору, і що на початку занять більш важливо – уміння вилучати звуки або слухати і, відповідно, наповнювати їх смислом, – було і залишається одним із головних питань музичної педагогіки. Воно може вдало вирішуватися у класі “Постановка голосу” за участю концертмейстера та наявності його партнёрських взаємин із студентом. Г. Ципін, відзначаючи негативні явища сучасного музичного навчання, підкреслює: “Урок у музично-виконавських класах перетворюється за своєю суттю у тренажерні вправи щодо отримання вузькоспрямованих професійних якостей, тому часом значно обмежується за своїм музичним змістом і художнім “наповненням”. Викладання у багатьох випадках має яскраво виявлений авторитарний характер, який налаштовує студента на наслідування певному зовнішньому інтерпретованому зразку, який не сприяє розвитку у належному стані його самостійності, активності, творчої ініціативи...” [3, 340].

За відсутності партнёрських відносин виконавець-вокаліст втрачає творчого простору, підпорядковується подвійному педагогічному впливу як з боку викладача, так і з боку концертмейстера. При цьому викладач зосереджує увагу переважно на виконавчих проблемах студента, а художню інтерпретацію творів доручає концертмейстерові. Достатньо часто концертмейстер не обтяжує студента проблемами спільного пошуку виконавської інтерпретації твору, особливо у випадках, коли фортепіанна партія є надзвичайно простою, і не ставить відповідні завдання перед солістом, хоча вони у рівному ступені

стосуються обох виконавців. Партнерство, з одного боку, значно пом'якшує педагогічні функції концертмейстера, з іншого боку – це показник справжнього творчого процесу, дбайливого ставлення до кожного звуку, до кожної фрази, що необхідно прищеплювати студентам із самих перших занять.

Третій аспект партнерства – естетичний, який пропонує поглянути на професію концертмейстера з боку акмеології, яка розглядає принципи розвитку та можливості “вдосконалення як особистісно-психологічного потенціалу, так і здатностей особистості застосовувати їх у надскладних умовах з метою оптимізувати власну кореляцію із соціумом та мінімізувати невідповідність йому” [3, 330]. У цьому випадку така невідповідність безсумнівна. Цілком природньо, що музично-виконавська частина роботи із недосвідченими або слабкими студентами-вокалістами досить рідко надає концертмейстерові естетичної насолоди. З іншого боку, партнёрська взаємодія в ансамблі розгортає всепоглинаючі горизонти щодо професійного та особистого вдосконалення. Концертмейстерові вкрай необхідно володіти усіма видами міжособистісних відносин, тому слід підкреслити, що товариськість у поєднанні з емпатією та людським тактом – професійні якості, які бажано виховувати та розвивати у собі так само, як і здатність без утруднень читати з аркуша й транспонувати. “Досвід практичної педагогіки незаперечно свідчить про те, що якщо особливі здібності припинять розвиватися під впливом індивідуальних здібностей, які інтенсивно розвиваються загалом, вони занепадуть, перетворяться у мляву, знекровлену техніку” [4, 397].

Підводячи підсумки обґрунтування важливості означеної проблеми, можна стверджувати, що партнерство є одним з індикаторів професійної діяльності концертмейстера. Якщо рівень майстерності визначається не тільки обмеженими виконавськими навиками, але й умінням встановити партнёрське взаєморозуміння в ан-

самблі, то зникає необхідність витримувати “витрати” професії – вони сприймаються як нові ступені, нові завдання, врегулювання яких максимально приверне специфічні для професії виконавські та педагогічні ресурси. За умови сприйняття концертмейстером студента як свого партнера можливий перехід на такий рівень взаємин, коли творчість стає основою дією для спільного досягнення поставленої мети.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Т. Формування концертмейстерської компетенції майбутніх педагогів-музикантів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф.

дис... канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Т. Карпенко – К., НПУ ім. М. Драгоманова, 2010. – 21 с.

2. Молчанова Т. Концептуальна етимологія та культурологічні передумови становлення фаху піаніста-концертмейстера / Т. Молчанова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство / [ред. кол. : М. Є. Станкевич, О. М. Голубець, Л. А. Кондрацька та ін. ; гол. ред.. О. С. Смоляк]. – Тернопіль : ТНПУ, 2013. – Вип. 2. – С. 81-87.
3. Психология музыкальной деятельности. Теория и практика: Учеб. пособие. / Под ред. Г. Цыпина. – М.: Академия, 2003. – 368 с.
4. Психология художественного творчества: Хрестоматия. / Сост. К. Сельченко. – Мн.: Харвест, 2003. – 752 с.

СТИЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ У СТУДЕНТІВ – АРХІТЕКТОРІВ

Карпова С.Н.

доцент, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры рисунка, живописи и архитектурной графики,
Архитектурно-художественный институт,
Одесская государственная академия строительства и архитектуры,
г. Одесса, Украина

У статті розглянуто методи декоративної стилізації на заняттях дисциплін художнього циклу. Проаналізовано розвиток творчих здібностей студентів архітектурних ВНЗ засобами декоративної стилізації.

Ключові слова: стилізація, методи декоративної стилізації, творчі здібності, архітектурна освіта.

Keywords: styling, methods of decorative styling, creative abilities, architectural education

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства з появою єдиного інформаційного простору та активізацією міграційних процесів проблема стилю стає особливо актуальною. Соціокультурні зміни в суспільстві мали безпосередній вплив на систему вищої освіти і почали вимагати перегляду програм і зміни методики викладання традиційних дисциплін, в тому числі спеціально-художніх дисциплін в системі архітектурної освіти.

Введення в програму спеціально-художніх дисциплін завдань, де акцент переноситься на композиційно-декоративне вирішення, на пошук стилю, є однією з умов для формування професійних компетенцій майбутніх архітекторів.

Мета – описати та охарактеризувати творчий метод декоративної стилізації в процесі вивчення дисциплін художнього циклу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблема формування образотворчої грамоти майбутніх фахівців у процесі підготовки у вищих навчальних закладах не є новою серед науковців. Теоретичні та методологічні аспекти її формування розглядають у своїх працях В. Біда, Е.Ігнат'єв, В. Кузін, В. Лебедко, С. Ломов, Л. Медведєв,

та ін. Проблеми художнього стилю і стилізації розкрито у дослідженнях А.Лосева, В. Власова, А. Соколова, Н. Сокольникової. Підготовці студентів до художньої діяльності засобами творчого створення художніх композицій декоративної спрямованості присвятили свої праці Н.Большакова, Н. Климова, Л. Кожевнікова, та ін. Учені дослідили методичні та організаційні навчально-творчі проблеми декоративно-прикладного мистецтва у системі професійної підготовки студентів різних спеціальностей: художніх (К.Аміргазін, М. Соколов, А. Хворостов, Т. Шпикалова та ін); дизайнерів (К.Дагдліян, Л. Г. Логвиненко, Р. Паранюшкін. та ін.)

Зазначимо, що в багатьох дослідженнях у контексті обговорювання проблем художньої підготовки та образотворчої грамотності згадується декоративна стилізація. Проте її сутність як основа вивчення проектної графіки в системі професійної підготовки майбутніх архітекторів не була предметом спеціального дослідження.

Виклад основного матеріалу Професійна мова архітектора -це система наукових принципів і проектних методів, що забезпечують весь творчий процес створення архітектурних проектів. Процес проекту-

вання архітектурних об'єктів починається з ескізного уявлення початкового задуму зі стилізацією форм художнього бачення об'єкта і закінчується робочими кресленнями, проектною подачею, макетом. Графічне зображення і стилізація форм навколишньої дійсності є важливими професійними засобами не тільки художника, дизайнера, але і архітектора. У творчій діяльності архітектора декоративний підхід слугує для виявлення гармонійної внутрішньої узгодженості архітектурного проекту, пропорційності всіх його частин і формотворчих конструкцій, стилістичної єдності, силуетної впорядкованості і застосовується у проектній графіці.

Архітектор працює з образами, взятими з тієї ж реальності, об'єктивної дійсності, що і художник, але відбирає, найбільш виразні характерні властивості і якості природи, які найбільше відповідають специфічній асоціативно-образній мові. Важливо, що при створенні архітектурного проекту вирішальне значення має те, наскільки креативно, творчо архітектор може переробити навколишню дійсність у емку знакову систему, яка відображатиме його думки, ідеї, індивідуальні особливості. Цей процес і називається стилізацією.

Стилізація – це навмисна імітація, трансформація або вільне тлумачення художньої мови будь-якого стилю, характерного для певного автора, течії, напрямку, національної школи тощо. В іншому значенні стосовно тільки пластичних мистецтв. Стилізація – це один із прийомів візуальної організації образного вираження, коли виявляються найбільш характерні риси предмета і відкидаються непотрібні деталі [3, с. 40]. Стилізація як процес роботи – це декоративне узагальнення зображуваних об'єктів (фігур, предметів) за допомогою низки умовних прийомів зміни форми, об'ємних і колірних співвідношень [2, с. 87]. Стилізація сприяє формуванню, розвитку і вираженню проектного задуму, забезпечуючи перехід від уявно створеного образу до роботи з його предметним втіленням.

Завдання спрямовані на формування теоретичних знань, умінь та навичок стилізації і трансформації об'єктів дійсності виконувались студентами Архітектурно-художнього інституту за темами: “Стилізація натюрморту”; “Стилізація природних форм”; “Стилізація пейзажу”; “Стилізація інтер'єру”.

При виконанні завдань зі стилізації студенти вирішують такі творчі завдання: площинне рішення об'ємного простору; умовності зображення предметів; силуетне рішення предметно-просторового середовища; розподіл площини на частини; наповнення площин декоративним орнаментом; ритмічна організація простору.

Так, метою виконання завдань з теми “Стилізація натюрморту” було формування у студентів основ теоретичних знань, практичних умінь і навичок декоративно-прикладного мистецтва, формування у них естетичної культури і художнього смаку, розвиток художньо-творчих здібностей. При виконанні завдання студенти набували базові вміння та навички побудови декоративної композиції, опановували нові графічні прийоми і виразні засоби графіки. Процес роботи над декоративною стилізацією становив декілька етапів: візуальне вивчення природи і збір матеріалів, виконання ескізів варіантів композиційних пошуків; виконання основного графічного варіанту. З дисципліни «Живопис» студенти виконували завдання спрямовані на пошуки колористичного рішення. Вони вирішували завдання умовної передачі декоративних предметів за допомогою умовних колірних й тональних відношень.

У зв'язку з потребою донести замовнику інформацію, в якому оточенні перебуває архітектурна споруда, як вона поєднується з природним або міським ландшафтом в архітектурній графіці склалася практика доповнювати креслення проєкцій будівель зображеннями дерев, тварин, автомобілів тощо. Архітектор для позначення масштабу оточення вводить в своє креслення антураж і стафаж. Однією з цілей архітектора при зображенні на кресленні необхідних аксесуарів є створення образотворчого середовища, що оточує реальний об'єкт.

У програмі з дисциплін художнього циклу питанню стилізації природних форм приділяється велика увага, оскільки вивчення природних форм допомагає оволодіти аналітичним мисленням і способами вираження натури в трансформованих формах, тобто переробити навколишню дійсність і наповнити її своїми думками і почуттями, індивідуальними відтінками. Стилзоване зображення досліджуваних об'єктів дає можливість пошуку нових оригінальних способів зображення дійсності, що відрізняються від ілюзорного, фотографічного зображення. Метою таких завдань є розвиток у студентів здібностей передачі умовного рисунку, необхідного для оформлення архітектурного задуму.

При створенні архітектурного образу в практичній діяльності архітектора виникає необхідність максимально спростити зображення з тим, щоб воно найбільш точно передавало авторську ідею. Для досягнення цієї мети архітектор використовує свідому умовність, цілеспрямоване прагнення організувати художній задум простими образотворчими засобами. Знання можливостей образотворчих засобів графіки і вміння їх застосувати у своїй професійній діяльності є одним з професійно необхідних якостей майбутнього архітектора.

Ураховуючи вагомий вплив композиції на види образотворчого мистецтва, завдання повинні будуватися так, щоб мета передбачена програмою, перегукувалася з метою спеціально художніх і професійно орієнтованих архітектурних дисциплін: "Рисунок", "Живопис", "Архітектурна графіка". У навчальному процесі підготовки фахівців архітекторів освоєння прийомів декоративної стилізації є важливим етапом у змісті навчальної програми. Ці методи використовуються надалі при проектуванні архітектурних об'єктів, елементів фірмового стилю, емблем різного призначення.

Так, у результаті вивчення теми студенти повинні знати: основні способи,

особливості та категорії композиції; методи і прийоми декоративної стилізації; художньо-зображувальні засоби рисунка: образотворчі можливості художньо-графічних матеріалів і технік рисунка як способу для вільного вираження творчих архітектурних задумів; вміння вирішувати композиційні завдання різної складності з використанням способів образотворчої діяльності; використовувати композиційні прийоми (лінія, ритм, силует, пропорції, візуально-абстрактні прийоми) як засоби художньої виразності у створенні художнього образу.

Висновки. Отже, завдання з зображення декоративної стилізації сприяють формуванню у майбутніх фахівців-архітекторів навичок графічного моделювання і стилізації форм у своїй професійній діяльності, виробляють у них вміння вільно і грамотно зображати як реально існуючі об'єкти, так і проєктовані.

У подальших дослідженнях планується детальне опрацювання форм і методів викладання образотворчих дисциплін у системі архітектурної освіти з використанням засобів комп'ютерного моделювання та комп'ютерної графіки.

Література

1. Дагддیان К.Т. Декоративная композиция как фактор развития образного мышления студентов. // Известия Южного федерального университета. Педагогические науки. №9. – Ростов н/Д, 2009. – С. 151-156.
2. Логвиненко Г.М. Декоративная композиция: учеб. Пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 030800 «Изобразительное искусство» / Г.М. Логвиненко. – М.: Гуманитар. Изд. Центр ВЛАДОС, 2005. – 144 с.
3. Панкратова А. В. Пропедевтика: теория и композиции для графических дизайнеров: методическое пособие к курсу «Пропедевтика (основы композиции)» / А. В. Панкратова ; Смоленск. гуманитар. ун-т. – Смоленск, 2010. – 60 с.
4. Чернышев О. В. Формальная композиция. Творческий практикум / О. В. Чернышев. – Минск : Харвест, 1999. – 312 с.
5. Паранюшкин Р. В. Композиция: теория и практика изобразительного искусства / Р. В. Паранюшкин. 2-е изд. Ростов н/Д : Феникс, 2005. 79.[4] с. : ил. (Школа изобразительных искусств).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА В ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Врубель Г. Ф.

концертмейстер

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б.Хмельницького

Реформи, які нині відбуваються у сучасному суспільстві, неможливі без його духовного оновлення, відродження культурних традицій, орієнтації на духовні цінності, що в свою чергу висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителів, зокрема вчителів музичного мистецтва, однією із складових фахової діяльності яких є організація та керівництво хоровим колективом, здатність до художньо-творчої роботи, організаторські та психолого-педагогічні навички є необхідними. Інструментально-виконавська діяльність учителя музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах потребує сформованості відповідних умінь, найскладнішими з яких є концертмейстерські.

Концертмейстерська підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва в умовах університетської освіти здійснюється у процесі засвоєння різних фахових дисциплін – інструментально-виконавських (основний і додатковий музичні інструменти, концертмейстерський клас), музично-теоретичних (гармонія, поліфонія, аналіз музичних творів), вокально-хорових (хорове диригування, постановка голосу), методичних (методика музичного виховання). Навчальна діяльність студентів у цих виконавських і методичних класах передбачає застосування таких концертмейстерських умінь, як акомпанування солістам, диригентам, гру партитур різного рівня складності, виконання супроводу до вокальних і хорових вправ з модуляціями у всі тональності, спів під власний супровід, забезпечення ігрової та хорео-

графічної діяльності учнів на уроках музичного мистецтва. Для оволодіння таким широким спектром концертмейстерських умінь необхідна ґрунтовна підготовка студентів на заняттях з концертмейстерського класу. Однак, ця навчальна дисципліна не є обов'язковою (нормативною) для вивчення, тому в освітніх програмах університетів вона, у кращому випадку, віднесена до вибіркової частини навчального плану, або взагалі не викладається студентам. Така суперечність між запитами шкільної практики і реаліями університетської освіти спонукає до розроблення спеціальної методики комплексного формування концертмейстерської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з фахових дисциплін та в процесі самостійної підготовки.

Неодноразово концертмейстерська діяльність була предметом досліджень піаністів-практиків. Специфіку та окремі аспекти формування й розвитку у студентів концертмейстерських умінь розкрито у навчально-методичних і мистецтвознавських працях Н. Борисової, Л. Винокур, Т. Карнаухової, І. Крюкової, М. Крючкова, М. Моїсеєва, В. Пустовіт, Є. Шендеровича та ін. Проте науково-педагогічні засади формування концертмейстерської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва ще недостатньо досліджені, що й визначило актуальність цієї статті.

Мета статті – на основі аналізу методичних мистецтвознавчих праць окреслити місце та зміст концертмейстерської роботи в класі хорового диригування у процесі

підготовки майбутнього керівника шкільного хорового колективу.

Концертмейстерська підготовка учителів музичного мистецтва має бути обумовлена кваліфікаційними вимогами та змістом освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, магістра, орієнтованих на формування відповідних фахових компетентностей у процесі навчання в ВНЗ, удосконалення концертмейстерської підготовки студентів на засадах компетентнісного підходу передбачає наукове обґрунтування сутності і складових концертмейстерської компетентності, потребує аналізу відповідного виду професійної діяльності вчителя на уроках музичного мистецтва і в позаурочний час та концертмейстерської діяльності взагалі, що уможливило визначення основних форм роботи шкільного вчителя як концертмейстера. Спираючись на визначення музичного енциклопедичного словника концертмейстер – це піаніст, який допомагає вокалістам, інструменталістам, хоровикам розучувати партії та акомпанує на репетиціях та концертах. Однак разом з тим, діяльність концертмейстера в класі хорового диригування є дещо ширшою, в ній виокремлюємо наступні складові:

1. робота з викладачем та студентом на уроці;
2. робота із студентом;
3. робота з викладачем;
4. індивідуальна робота.

Аналізуючи зміст роботи концертмейстера в класі хорового диригування, відзначимо, що окрім розучування тексту зі студентами, вона передбачає контроль за якістю виконання, знання специфіки диригентського жесту, причини виникнення труднощів та шлях до їх подолання. Таким чином, в діяльності концертмейстера поєднуються творчі, педагогічні та психологічні функції, які важко відокремити в навчально-виховному процесі.

Під роботою концертмейстера з викладачем мається на увазі підпорядкування акомпанементу згідно з художнім смаком виконавця. Водночас супровід не має права

бути пасивним, він має власну художню індивідуальність, оскільки чутливий супровід тільки надасть наснагу виконавцю. Робота з викладачем носить характер творчої співпраці. Зауважимо, що в процесі роботи концертмейстер працює з трьома видами нотного тексту, а саме: твори *a capella*, твори для хору з супроводом та текстами перекладань творів для хору з оркестром. Виникає необхідність диференціювати підходи до роботи з кожним видом нотного тексту. Так, наприклад, в роботі з акапельним хоровим твором може стати в нагоді методичний досвід А. Мирошникової, яка радила у складних випадках опрацьовувати партитуру за рахунок випущення витриманих голосів для проведення більш важливих партій; подумки проспівувати партитуру, наближуючи до звучання співацьких голосів; коректно розподілити хоровий фактурний матеріал між руками та обрати зручну аплікатуру; звернути увагу на залежність динаміки й темпу від літературного тексту.

При роботі над хоровим твором з супроводом важливими будуть методичні узагальнення Є. Шендеровича, який радив спрощувати фортепіанну партію, зауважуючи на те, що від цього не повинні страждати якість звучання, темброве забарвлення та голосоведіння. М. Смирнов рекомендував долати незручні місця шляхом перерозподілу рук, акумулюючи увесь гармонічний супровід у лівій руці, а правій руці залишати лише одну-дві гармонічні ноти, щоб надати мелодії в ній більшої виразності.

В процесі гри оркестрового перекладання твору для фортепіано задачею концертмейстера є максимальне наближення звучання інструменту до оркестру. Тому особливого значення набувають питання звуковидобування.

Провідним аспектом діяльності концертмейстера є здатність швидко “читати з аркуша” що дозволить точно підтримати виконавців у створенні єдиної з ними виконавської концепції. Гра “з аркуша” є однією з найскладніших форм читання, в якій задіяні слухові, зорові, рухові, розумові й

психологічні процеси. До того ж піаніст має володіти навичками швидкого орієнтування в тексті, відчуття ритму, розуміння змісту та характеру твору, уваги до фразування й агогіка виконавця. Процес “читання з аркуша” доволі складний, тому заслугують на увагу методичні рекомендації поетапного прочитання Є. Шендеровича. Корисними будуть наступні поради:

- гра крайніх голосів партитури;
- гра всієї партитури шляхом пристосування її до фізичних можливостей рук, уникаючи подвоєнь;
- уважне прочитання поетичного тексту й виокремлення місць, у яких береться дихання чи виникають агогічні відхилення від темпу.

Робота концертмейстера в класі хорового диригування містить деякі відмінності від роботи в інших класах, наприклад, класі вокалу. Насамперед це стосується розуміння диригентських жестів й знання основ диригентської техніки (поняття “точки”, “ауфтакту”, “зняття”, штрихів й відтінків, схеми простих та складних розмірів). Також концертмейстер має пам’ятати про співацьку природу хорового звуку, особливо при виконанні хорової партитури *a capella*. Тому навіть під час виконання твору з могутнім “*forte*” він ніколи не форсує звук, а намагається надати йому хорового звучання.

Отже, вивчення ролі концертмейстера в процесі підготовки диригента в класі хорового диригування дозволило нам визначити, що він реалізує декілька функцій – педагогічну, виконавчу та психологічну. Оволодіння концертмейстерськими компетентностями є складним і тривалим процесом, який здійснюється на аудиторних заняттях в університеті, у процесі самостійної роботи та під час виконавської та педагогічної практик, коли студенти набувають досвіду різноманітної концертмейстерської і музично-творчої діяльності. Отже, дослідження науково-педагогічних засад концертмейстерської діяльності уможливило визначення сутності і структури концертмейстерської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Барбіна Е. С. Формирование педагогического мастерства учителя в системе непрерывного педагогического образования: [монография]/ Е. С. Барбіна. – К.: Вища школа, 1997. – 153 с.
2. Фрейдман В. Концертмейстер – ансамблист – педагог/ В. Фейдман – Одесса: Управление культуры Одесского областного Совета народных депутатов. Отдел учебных заведений и методики обучения, 1994. – 13 с.
3. Шевченко Т. І. Формування творчої особистості піаніста: [навч. посіб.]/ Т. І. Шевченко. – Одеська державна консерваторія ім. А. В. Нежданової, 1995. – 110 с.
4. Шендерович Е. В концертмейстерском классе. Размышления педагога. М.: 1996. — 204 с.

ВПЛИВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА

Галацин К.О.

кандидат педагогічних наук, доцент

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені І.Сікорського»

Огляд науково-педагогічної літератури показав неоднорідні за своїм змістом погляди вчених щодо сутності та структури комунікативної культури, адже комунікативна культура особистості – це складне структурне утворення, що проходить довгий шлях становлення, удосконалення та розвитку.

Іноземна мова є практично єдиним в технічному вузі способом формування комунікативної культури майбутнього спеціаліста, який в кінцевому результаті буде проявлятися як в іншомовній комунікативній діяльності, так і в комунікації рідною мовою. В умовах технічного вузу іноземна мова – це найбільш прийнятний та ефективний спосіб формування комунікативної культури спеціаліста, що не потребує зміни навчальних планів спеціальностей та впровадження додаткових спецкурсів. Тому даний предмет повинен максимально використовуватись в цілях комунікативного розвитку майбутнього інженера.

Предмет іноземна мова володіє особистісно-утворюючим потенціалом та орієнтований на посилення таких цілей, як комунікативних, особистісно-формуючих (які у типологічному плані поділяють на виховні, освітні та розвивальні цілі навчання), професійно-орієнтованих.

Іншомовна культура, ознайомлення з якою відбувається в процесі навчання іноземній мові, є одним із найефективніших засобів самовдосконалення. Під час засвоєння мови відбувається засвоєння культури, у тому числі й професійного культурного контексту. Мова є елементом певної культури (що функціонує в її рамках) та

інструментом, за допомогою якого людина долучається до культури.

В практиці викладання іноземної мови студентам технічного вузу протягом тривалого часу домінував граматико-перекладний метод, основним положенням якого було те, що при засвоєнні систем мови, представлені правилами граматики, студенти повинні оволодіти мовою. У результаті такого підходу переважна більшість студентів була неспроможна реалізувати комунікативну діяльність іноземною мовою.

Важливим для формування комунікативної культури майбутнього спеціаліста є розуміння того, що метою навчання іноземній мові є не система мови, а іншомовна комунікативна діяльність як засіб міжкультурної взаємодії. Тому необхідною умовою є прийняття основних принципів комунікативного підходу, відмінною рисою якого є трактування цільової установки як розвиток умінь користуватися мовою з метою здійснення процесу комунікації. У зв'язку з тим, що формування комунікативної культури майбутнього спеціаліста розглядається як необхідний елемент його професійної підготовки, процес навчання іноземній мові набуває яскраво вираженого професійно-орієнтованого характеру.

На даний момент професійна діяльність спеціаліста не може повноцінно здійснюватися без знання хоча б однієї іноземної мови, а його здатність організувати свою комунікативну діяльність іноземною мовою адекватно ситуаціям професійного спілкування є одним із основних показників професіоналізму.

Зростання ролі іноземної мови в професійній діяльності та спілкуванні спеціаліста в умовах поширення професійно-ділового спілкування, широкого застосування Інтернет та інших засобів комунікації підвищують вимоги та зумовлюють необхідність формування її основ в процесі навчання у вузі. Іноземна підготовка стає домінуючою в гуманітарному комплексі дисциплін, що дає змогу студентам вийти на вищий рівень культурного розвитку. Тим не менш, проблема мотивації студентів технічного профілю до вивчення іноземної мови залишається актуальною для викладачів. Для багатьох студентів характерно негативне відношення до дисципліни, що практично робить неможливим оволодіння іноземною мовою в умовах вузівського навчання.

Процес вивчення іноземної мови дійсно трудомісткий та потребує систематичної, часто монотонної роботи. Для того щоб студент став достатньо мотивованим, він повинен знати, заради чого він вивчає мову, та мати чітко поставлену конкретну мету. Такою метою для майбутнього інже-

нера може бути формування умінь, необхідних для іншомовного професійного спілкування. Очевидно, що вивчення в технічному вузі мовних засобів (лексичних, граматичних, фонетичних) заради даних засобів не відповідає актуальним комунікативним та пізнавальним потребам студентів.

Отже, іноземна мова відіграє важливу роль у формуванні комунікативної культури майбутнього інженера. Вивчення іноземної мови сприяє надбанню нового соціокультурного досвіду, удосконаленню вмінь та навичок спілкування, розширенню комунікативних можливостей, підвищенню рівня професійної культури спеціаліста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольдov А.И. Введение в культурологию/А.И. Арнольдov. – М.: Народная Академия культуры и общечеловеческих ценностей, 1993. – 349с.
2. Даниленко О.И. Культура общения и ее воспитание/ О.И. Даниленко. – Л.: ЛГИК им.Н.К. Крупской, 1989. – 96с.
3. Добрынина В. Ценностные ориентации учащейся и студенческой молодежи: особенности и тенденции/ В. Добрынина, Т. Кухтевич // Вестник высшей школы. – №2. – 2003. – 13-16с.

УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИМ ЗРОСТАННЯМ МОЛОДИХ ВЧИТЕЛІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Журо А. О.

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Дудко Я. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Ключові слова: загальноосвітній навчальний заклад, компетентність, умови, управління, учитель.

Keywords: general educational institution, competence, conditions, management, teacher.

Майбутнє будь-якої країни визначається її системою освіти. Так як вирішальними вимогами для економічної ефективності і конкурентоспроможності країни, забезпечення її інтелектуальної самостійності та достойного місця в сучасному світовому просторі є як і наукові та технічні знання, так і високі моральні якості особистості, її творчий потенціал, ініціативність, можливість створення інновацій, чуття нового, здатність до саморозвитку і адаптації до умов, які мають тенденцію до змін.

Україна сьогодні перебуває на досить складному етапі розбудови. Криза в політичній сфері, економічна нестабільність, соціальні непорозуміння ставлять педагогів у ситуацію невизначеності щодо особистісного зростання та самореалізації. В умовах сучасної особистісно-орієнтованої освіти значно підвищуються вимоги до особистості вчителя. Ми погоджуємося з думкою науковця К. Ушинського, який сформулював загальноновизнану істину: «Лише особистість може впливати на розвиток і становлення особистості, тільки характер може утворювати характер» [2]. Якість і ступінь такого розвитку є показником роботи педагога, загальноосвітнього навчального закладу, системи освіти загалом.

Для формування потреби у самоосвіті вчителя потрібна мотивація зовні. Тому першочерговим для директора школи постає завдання створення необхідних організаційно-педагогічних умов для управління професійно-особистісним зростанням вчителя. На законодавчому рівні концептуальні орієнтири управління професійно-особистісним зростанням вчителя знайшли відображення у таких нормативно-правових документах: закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки та ін.

Проблему формування професійної самосвідомості учителів досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: О. Боброва, І. Лернер, Л. Мітіна, В. Саврасов, Г. Юсупов, О. Сергєєнкова та ін. Теоретичні аспекти управління особистісно-професійним зростанням молодих вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі представлені у наукових роботах С. Вершловського, Л. Лєсохіна, В. Моргун, Н. Ткачова та ін. Результати аналізу наукової літератури дали можливість з'ясувати, що проблема організації директором школи процесу управління

професійно-особистісного зростання молодого вчителя у школі в недостатній мірі розроблена сучасними науковцями і потребує подальшого дослідження.

Погоджуємося з думкою О. Половенко, що «реформування системи та структури методичної роботи з молодими спеціалістами, у свою чергу, орієнтує на творчий розвиток вчителя, стимулює професійно-особистісне зростання спеціаліста, є запорукою підготовки кваліфікованого педагога особистості, яка володіє арсеналом інформаційних технологій на рівні світових стандартів, здатна до соціальної і професійної мобільності, зміни компонентів педагогічної системи» [1]. Слід зазначити, що сутність та структура методологічної роботи з молодими учителями у школі, а отже і умови їх професійно-особистісного зростання залежать від оснащення методологічної бази директора загальноосвітнього навчального закладу. Отже, робота з молодими вчителями є важливим компонентом у діяльності керівника навчального закладу.

Аналіз наукової літератури дав можливість встановити, що до організаційно-педагогічних умов управління професійно-особистісним зростанням молодих вчите-

лів у загальноосвітньому навчальному закладі належать: створення сприятливого середовища для формування професійної свідомості молодих вчителів та самоствердження у професії; контроль за станом соціально-психологічної адаптації молодих вчителів до роботи в школі; формування психологічної готовності молодих учителів до опанування педагогічною діяльністю і рольовою поведінкою; створення середовища для опанування молодими спеціалістами морально-педагогічним досвідом соціального середовища.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці програми «Управління професійно-особистісним зростанням молодого вчителя у школі» для керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Література

1. Половенко О.В. Методичний посібник: Шлях до майстерності. З досвіду роботи методичного кабінету відділу освіти Олександрівської районної державної адміністрації з питань науково-методичного забезпечення професійного становлення молодого вчителя. Кіровоград : Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2007. – 66 с.
2. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания : опыт пед. антропологии. Москва : Гранд, 2004. – 575 с.

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

Бредньова В.П.

доцент, кандидат технических наук, професор кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки, Одеська державна академія будівництва і архітектури, Одеса

Смычковська О.М.

викладач кафедри образотворчого мистецтва, Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, Одеса

Ключові слова: професійне навчання, моніторинг, архітектурно-художній профіль, компетентнісний підхід

Keywords: professional training, monitoring, architectural and artistic profile, competency-based approach

Навчання у вищому навчальному закладі є складна багатогранна організація взаємодії викладача і студента. На сучасному етапі модернізації системи вищої освіти діє тенденція переорієнтації освітньої парадигми на студентоцентровану освіту та компетентнісний підхід, який, на наш погляд, визначає результати навчання у такий спосіб, що заснований на характеристиках в термінах компетенцій

У наданій роботі розглядаються результати моніторингу експериментальних досліджень якості графічної та художньої освіти студентів у 1-му семестрі 2014-2016 н.р. загальною чисельністю 62 студента з урахуванням компетентнісного підходу до формування графічних навиків як важливої складової у професійній освіті майбутнього фахівця (табл.)

В Одеській державній академії будівництва та архітектури для студентів-першокурсників архітектурних спеціальностей викладалась дисципліна “Мистецтво шрифту” – це графічна дисципліна, яка вивчає основи шрифтової графіки та методику виконання креслення шрифтів та шрифтових композицій

(у таблиці наведені дані для двох академічних груп – умовно першої та другої).

У Південноукраїнському національному педагогічному університеті ім.

К. Д. Ушинського (другий автор) при викладанні циклу дисциплін «Основи образотворчого мистецтва: малюнок, живопис, композиція» для студентів першого-другого курсів художніх спеціальностей значна увага приділялась підвищенню якості навчання та вихованню само ідентифікації особис-

Таблиця

Аналіз результатів контролю знань студентів за підсумковою оцінкою

Підсумкова оцінка	1 група (20 студ.)	2 група (20 студ.)	3 група (22 студ.)	Всього (62 студ.) – % успішності	Примітки
«Відмінно» (90 бал. і вище)	10	12	8	30 – 48	3 іноземн. студ. (в тому числі)
«Добре» (75-89)	8	5	7	20 – 32	2 ін. студ.
«Задовільно» (61-74)	2	3	7	12 – 20	4 ін. студ.

тості майбутніх фахівців (у табл. наведені дані для однієї третьої академгрупи).

Протягом семестру за єдиним планом відбувались експрес-контроль знань студентів та усне опитування теоретичного матеріалу майже на кожному практичному занятті, проводився аналіз якості знань та вмінь студентів за підсумковими результатами та на основі цього узагальнювались методологічні рекомендації до удосконалення методики викладання професійних дисциплін.

З точки зору методики викладання дисциплін та організації навчального процесу, крім лекційних і практичних занять, першочергова увага приділялась аудиторній самостійній роботі студентів (СРС) під керівництвом викладача.

Висновки. На закінчення необхідно підкреслити, що професійна графічна освіта сучасного архітектора або художника повинна починатися з перших кроків його навчання у вищому навчальному закладі, а, ще краще, і раніше – у формі довузівської графічної та художньої підготовки. Фахівцям такого профілю необхідно засвоїти, на наш погляд, певні графічні навички, розвинути в себе почуття *пропорцій, рівноваги,*

кольору, ритму тощо. Формування умінь і навичок художньо – графічної діяльності, індивідуальне сприйняття шрифту та розвинення прагнення до графічної культури, створення умов для розвитку творчого потенціалу кожного мотивованого студента, що відчуває присутність конкуренції та зацікавлений у більш глибокому засвоєнні теоретичного матеріалу, якісних практичних навичок і вмінь – це основні методологічні задачі у творчому навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бредньова В.П., Бредньов А.М. Про компетентний підхід до методології викладання графічних дисциплін для студентів-першокурсників будівельних спеціальностей. – Матер. XXI Міжнар. наук.-метод. конф. «Управління якістю підготовки фахівців», 2016р./ ОДАБА. – Одеса, 2016. – Ч.2.– С. 27-28
2. Bredniova V.P. On the improvement of the methodology of engineer staff's graphic training on the basis of optimization of psychological and pedagogical approaches.- Modern Tendencies in Pedagogical Education and Science of Ukraine and Israel: The Way to Integration. Ariel University.-2016, pp.38-42
3. Бредньова В.П., Смичковська О.М. Про гуманітарну мотивацію у навчанні студентів архітектурних та художніх спеціальностей. – Матеріали XXII Міжнародної науково-методичної конференції “Управління якістю підготовки фахівців.” Частина 1, Одеса, ОДАБА, 2017. – С. 103

ВИЩА МЕДИЧНА І ФАРМАЦЕВТИЧНА ОСВІТА: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

Добровольська А. М.

доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики,
кандидат фізико-математичних наук,
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

***Анотація.** У статті акцентовано увагу на компетентнісному підході, що використовується в сучасній вищій медичній і фармацевтичній освіті з метою формування компетенцій і компетентностей майбутніх лікарів і провізорів. Акцентовано увагу на аспектах, у межах яких розглядається поняття «компетенція» в наукових дослідженнях. Зазначено концептуальні етапи еволюції поняття «компетентність», а також підходи (біхевіористський, загальний, когнітивний) до його трактування. Акцентовано увагу на компонентах структури компетентності особистості, а також на системі функцій компетентності в структурі особистості. Схарактеризовано сутність понять «компетенція» і «компетентність».*

Ключові слова: аспекти, етапи, компетентнісний підхід, компетентність, компетенції, компоненти, функції.

Стратегічним напрямком державної політики в сфері освіти, як зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. [6], є оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, врахування світового досвіду і принципів сталого розвитку.

На думку Е. Зеєра і Е. Симанюка компетентнісний підхід зорієнтований на вектори освіти, а саме на навченість, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і розвиток індивідуальності суб'єктів освітнього процесу [4].

За останні 20 років значно зросла цікавість до компетентнісного підходу у вищій медичній і фармацевтичній освіті з огляду на його перспективність через очевидні корисні принципи, котрі залишаються незмінними:

- спрямованість на результати навчання;
- краща відповідність реальній практичній діяльності і підготовка до неї;
- потенційна можливість не прив'язуватися до часу підготовки фахівця;
- підвищене визнання навичок;
- покращена можливість перенесення заліків між університетами [12].

Дослухаючись до думки І. Бургуна, можна стверджувати, що компетентнісний підхід до вищої медичної і фармацевтичної освіти порівняно з традиційним, не заперечуючи значущості набутих у процесі освіти знань, умінь і навичок, акцентує увагу на формуванні і розвитку в осіб, які навчаються, готовності до вирішення завдань, котрі виникають під час професійної діяльності, соціальної практики, в реальному житті [2].

Визначальними категоріями для компетентнісного підходу є поняття «компетенція» і «компетентність», що певним чином співвідносяться, тобто є взаємопов'язаними поняттями.

Г. Селевко вважає, що компетенції і компетентності можна розглядати як освітні конструкти компетентнісного підходу, котрий зорієнтовує освіту на створення умов для оволодіння комплексом знань, умінь, навичок, досвідом практичної творчої діяльності, необхідних випускнику навчального закладу для виживання і стійкої життєдіяльності в сучасних умовах [10].

Багато авторів, даючи визначення поняттям «компетентність» і «компетенція», не завжди розмежовують соціальне життя

Таблиця 1

Аспекти, в межах яких розглядається поняття «компетенція» в наукових джерелах

Аспекти	Характеристика
I-й аспект	як коло питань, в яких особа має бути обізнана; як коло повноважень, делегованих суб'єкту (посадовцю, органу управління, груп тощо)
II-й аспект	як досвід, інформаційний ресурс, знання в певній предметній галузі, якими володіє суб'єкт
III-й аспект	як соціально задана вимога до підготовки особистості в певній сфері

Таблиця 2

Концептуальні етапи еволюції поняття «компетентність»

Етап	Характеристика
I-й етап (60-70-ті рр. XX ст.)	біхевіористичне трактування поняття, коли компетентність розуміється як проста демонстрація діяльності
II-й етап (70-90-ті рр. XX ст.)	компетентності трактуються як загальні навички, які визначають характер майбутньої діяльності або виконання певних дій
III-й етап (з кінця 80-х – початку 90-х рр. XX ст.)	компетентність починають розглядати з позиції того, що вона потребує наявності елемента виконання, а також володіння індивідуумом певними інтелектуальними, моральними і соціальними якостями

Таблиця 3

Підходи до трактування поняття «компетентність»

Підхід	Характеристика
біхевіористський	компетентність розглядалась як характеристика індивідуума, що забезпечує виконання певної діяльності
загальний	слугував основою для розвитку ключових характеристик особистості; компетентність трактувалась, як така, що не стосується конкретного контексту
когнітивний	збагатив феномен компетентності ментальними аспектами, не відкидаючи складову «виконання»

особистості і її трудову діяльність. Тому в науці існує два підходи до трактування цих понять. Одні вчені вважають, що вони є синонімами (здебільшого це вчені західних країн), а інші розмежовують їх. Наслідком цього є те, що поняття «компетентність» і «компетенція» не мають чіткого розуміння як у вітчизняній, так і в міжнародній науковій спільноті.

Так поняття «компетенція» в наукових джерелах розглядається в певних аспектах (табл. 1).

Еволюцію поняття «компетентність», як вважає американський дослідник Р. Негел, можна поділити на три концептуальні етапи (табл. 2) [11].

Дослідники М. Mulder, Т. Weigel, К. Collins дотримуються думки, що до трактування поняття «компетентність» можна застосувати три підходи (табл. 3) [13].

За підсумками тривалих дискусії щодо поняття «компетентність» ученим вдалося дійти висновку, що:

- компетентність може проявлятися тільки у визначеному контексті;
- компетентність завжди є результатом, вона є характеристикою того, що може робити індивідуум, а не описує процес, під час якого він набув цю компетентність;
- для вимірювання здатності індивідуума щось робити, потрібні чітко визначені і затверджені стандарти;
- компетентність є мірою того, що індивідуум може робити в конкретно визначений час [14].

І. Зимня, визначаючи компетентність як актуальну якість, яку формує особистість, і котра базується на знаннях, а також як інтелектуально й особистісно зумовлену соціально-професійну характеристику лю-

Таблиця 4

Компоненти структури компетентності особистості

Аспект	Компонент
мотиваційний	готовність до прояву компетентності – мобілізація сил суб'єктів освітнього процесу
когнітивний	володіння знаннями щодо змісту компетентності
поведінковий	досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях
ціннісно-змістовий	відношення до змісту компетентності і об'єктів її застосування
емоційно-вольовий	емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності

Таблиця 5

Система функцій компетентності в структурі особистості

Функція	Характеристики
мотиваційно-спонукальна	набуття думками зрілої форми; розвиток мотивів, цінностей, спрямованості в особистості, яка прагне самоствердитись у діяльності, реалізувати творчий потенціал, проявити здібності, набути авторитету
гностична	активізація пізнавальної та інтелектуальної діяльності осіб за рахунок збільшення цікавості до об'єкту пізнання, засвоєння накопичених знань, розширення кругозору, ерудиції, збільшення освіченості, націлених на перспективний розвиток особистості
діяльнісна	відображення у вигляді вмій і навичок знань, набутих у практичній діяльності
ціннісно-рефлексивна	оцінне відношення й усвідомлення людиною власних знань, поведінки, інтересів, ідеалів і мотивів; цілісне оцінювання самого себе як особистості
емоційно-вольова	прояв у людини здатності до вольових напружень, мобілізації сил у подоланні труднощів у процесі пізнавальної або професійної діяльності, наполегливості, витривалості, стриманості
комунікативна	комунікабельність, відкритість до спілкування, збагачення в процесі міжособистісної взаємодії

дини, виокремлює такі компоненти в структурі компетентності (табл. 4) [5]:

Структура компетентності, як вважає М. Головань, визначається системою функцій компетентності в структурі особистості (табл. 5) [3].

Якщо вести мову про компетентність майбутнього лікаря чи провізора, то, на наш погляд, доречним є таке трактування цього поняття: *компетентність* – це динамічна комбінація знань, умінь і навичок, способів мислення, поглядів і цінностей, інших особистісних якостей фахівця системи охорони здоров'я чи фармацевтичної галузі, що визначає його здатність успішно здійснювати професійну і/або навчальну діяльність з питань охорони здоров'я населення [9].

Таке тлумачення поняття «компетентність» не суперечить іншим двом тлумаченням, а саме:

- в Законі України «Про вищу освіту» сформульована думка про те, що компетентність є динамічною комбінацією знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність, і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [7];

- в психологічному тлумачному словнику найсучасніших термінів зазначено, що компетентність є психосоціальною якістю, яка позначає силу і впевненість, ґрунтується на відчутті власної успішності і корисності та дозволяє людині ефективно взаємодіяти з іншими [8].

Дослухаючись до В. Беда і М. Артьомової [1], можна виокремити три рівні готовності функціональних обов'язків по завершенню навчання в профільних ВНЗ, а саме:

• *I-й рівень* – припускає елементарну готовність випускника ВНЗ до виконання посадових обов'язків на підставі здобутих ним теоретичних знань за браком практичних умінь і навичок;

• *II-й рівень* – припускає виконання фахівцем посадових обов'язків на функціональному рівні за конкретними технологіями і готовими орієнтирами без належного творчого пошуку;

• *III-й (компетентнісний) рівень* – припускає високопродуктивне виконання фахівцем посадових обов'язків, котре передбачає використання креативного підходу і науково-дослідницької компетентності під час вирішення професійних завдань.

Тому компетенцію можна розглядати як вимогу до підготовки фахівця, тобто задану норму, а компетентність – як результат діяльності суб'єкта освітнього процесу, тобто сформовану якість.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що:

• *компетенція* – це предметна сфера особистості, з якою вона добре обізнана, а тому виявляє готовність до виконання певної діяльності, а також це певні вимоги, котрі висуває суспільство до підготовки фахівця, необхідні йому для досягнення значних успіхів у професійній діяльності;

• *компетентність* – це інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника ВНЗ для виконання діяльності в певних професійних і соціально-особистісних предметних сферах (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду в певному виді діяльності [1].

Зважаючи на викладене вище, можна стверджувати, що реалізація компетентнісного підходу у профільних ВНЗ України забезпечує випереджувальний характер вищої освіти майбутніх лікарів і провізорів.

Література

1. Бедь В. Компетентнісний підхід в процесі модернізації ВНЗ [Електронний ресурс] / В. Бедь,

М. Артьомова // Освіта регіону. – 2011. – № 5. – С. 43-51. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/691>

2. Бургун І. В. Актуальність упровадження компетентнісного підходу в освітню практику / І. В. Бургун // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2010. – № 1 (2). – С. 159-165.
3. Головань М. С. Компетентність і компетентність : досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23-30.
4. Зеер Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер, Э. Сыманюк // Высшее образование в России. – 2005. – № 4. – С. 23-30.
5. Зимняя И. А. Компетентностный подход. Каково его место в системе современных подходов к проблеме образования? (теоретико-методологический аспект) / И. А. Зимняя // Единая социально-профессиональная компетентность выпускника университета: понятие, подходы к формированию и оценке. – М. : ГТУ «Московский институт стали и сплавов», 2008. – С. 26-35.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/344/2013>
7. Про вищу освіту : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
8. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х. : Прапор, 2009. – С. 188-189.
9. Рева Т. Теоретичні концепти компетентнісного підходу у фармацевтичній освіті / Т. Рева // Continuing professional education : theory and practice (series : pedagogical sciences). – 2016. – Issue № 1-2 (46-47). – P. 127-131.
10. Селевко Г. К. Компетентности и их классификация / Г. К. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-144.
11. Hager P. Is There a Cogent Philosophical Argument against Competency Standards? / P. Hager // Australian Journal of Education. – 1994. – Vol. 38. – No. 1. – P. 3-18. DOI: <https://doi.org/10.1177/000494419403800101>
12. Jolly B. Shining light on competence // Medical Education. – 2012. – No. 46 (4). – P. 346-348.
13. Mulder M. The concept of competence concept in the development of vocational education and training in selected EU member states. A critical analysis / M. Mulder, T. Weigel, K. Collins // Journal of Vocational Education and Training. – 2006. – No. 59, 1. – P. 65-85. Retrieved from <http://www.mmulder.nl/wp-content/uploads/2011/11/2007-01-19-Mulder-Weigel-Collins-JVET.pdf>
14. Smith M. K. Competence and Competency / M. K. Smith // The Encyclopedia of Informal Education. Retrieved from <http://www.infed.org/biblio/b-comp.htm>

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Рядинська І.А.

кандидат педагогічних наук, доцент ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

Ключові слова: самостійна робота студентів, вищий навчальний заклад, студенти економічних спеціальностей, професійна підготовка, форми самостійної роботи.

Keywords: students' independent work, higher education institution, economic specialties students, occupational training, self-study form.

Методологічною основою самостійної роботи студентів складає діяльнісний підхід, мета якого орієнтовані на формування умінь вирішувати типові та нетипові задачі, тобто на реальні ситуації, де студентам треба проявити знання конкретної дисципліни.

Основною метою самостійної роботи студентів є підвищення професійної підготовки фахівців, яке спрямоване на формування системи фундаментальних знань, умінь та навичок, які вони могли б самостійно й вільно використовувати у практичній діяльності.

У ході організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей викладачем вирішуються наступні задачі:

- поглиблювати, розширювати професійні знання студентів й формувати у них інтерес до навчально-пізнавальної діяльності;
- навчити студентів оволодівати прийомами процесу пізнання;
- розвивати в них самостійність, активність, відповідальність;
- розвивати пізнавальну здатність майбутніх фахівців [1].

Існує два рівня самостійної роботи – самостійна робота студентів, якою керує викладач і власне самостійна робота. Саме перший рівень найважливіший, тому, що він передбачає наявність спеціальних методичних вказівок викладача, завдяки яким студент набуває й вдосконалює знання, уміння та навички, накопичує досвід практичної діяльності [2].

Самостійно робота включає відтворюючі й творчі процеси в діяльності студента. В залежності від цього розрізняють три рівня самостійної навчальної діяльності студентів:

- репродуктивний (тренувальний) – тренувальні самостійні роботи виконуються за зразком: вирішення задач, заповнення таблиць, схем тощо. Пізнавальна діяльність студента проявляється у пізнанні, осмисленні, запам'ятовуванні. Мета такого роду роботи – закріплення знань, формування умінь, навичок.
- реконструктивний – в ході реконструктивних самостійних робіт здійснюється перебудова рішень, складання плану, тез. На цьому рівні можуть виконуватися реферати;
- творчий, пошуковий – творча самостійна робота вимагає аналізу проблемної ситуації, отримання нової інформації; студент має самостійно зробити вибір засобів й методів рішення (навчально-дослідні завдання, курсові та дипломні роботи).

Для організації й успішного функціонування самостійної роботи студентів необхідні:

- комплексний підхід до організації самостійної роботи студентів (включаючи всі форми аудиторної та позааудиторної роботи);
- забезпечення контролю над якістю виконання самостійної роботи (вимоги, консультації);
- використання різних форм контролю.

Обов'язковою умовою, яка забезпечує ефективність самостійної роботи є дотримання етапності в її організації та проведенні. Необхідно виділити три етапи самостійної роботи студентів економічних спеціальностей [6].

Перший етап – підготовчий, який включає в себе складання робочої програми з певної економічної дисципліни з виділенням тем і завдань для самостійної роботи; планування її на семестр; підготовку навчально-методичних матеріалів; перевірку рівня підготовленості студентів економічних спеціальностей.

Другий етап – організаційний, на якому визначається мета індивідуальної та гуртової роботи студентів; прослуховується ввідна лекція; проходять установчі консультації для індивідуальної та групової самостійної роботи; розглядаються форми самостійної роботи та її контролю; визначаються терміни та форми представлення попередніх результатів.

Третій етап – мотиваційно-діяльнісний. На цьому етапі викладач має забезпечити мотивацію студентів до індивідуальної та гуртової самостійної роботи; перевірку попередніх результатів; організацію самоконтролю; взаємообмін та взаємоперевірку.

Четвертий етап – контроль-оцінний. До цього етапу входять індивідуальні та гуртові звіти з їх оцінюванням. Результатами самостійної роботи можуть бути дипломні проекти, курсові роботи, реферати, доклади, презентації, схеми, таблиці, звіт тощо. Контроль самостійної роботи студентів економічних спеціальностей може здійснюватися за допомогою тестування, написання контрольних робіт, складання звітів та заліків.

Розглянемо деякі форми самостійної роботи студентів, які використовуються при підготовці майбутніх економістів. Цікавою формою проведення самостійної роботи зі студентами економічних спеціальностей є підготовка Power Point презентацій [2]. Студенти можуть працювати над такими проектами як індивідуально, так і в групах. Головними рисами роботи над презентаці-

єю є: індивідуалізація процесу навчання; підвищення рівня самостійності студентів, їх пізнавальної активності та мотивації; можливість творчо себе проявити. При роботі над презентацією знижується рівень тривожності, особливо у студентів з недостатньо високим рівнем підготовки.

Надзвичайно важливим та широко використовуваним у галузі економічної освіти є метод вирішення ситуаційних задач (кейс-метод)[5]. За допомогою цього методу майбутні маркетологи, менеджери, фінансисти мають можливість приймати рішення та вирішувати проблеми, використовуючи підхід, який орієнтований на практичне застосування отриманих знань. Вони моделюють ситуації, які можуть відбутися в їх майбутній професійній діяльності, а саме: як впоратися зі стресом на робочому місці? як продати товар онлайн? як створити працездатну ефективну команду? Метою метода вирішення ситуаційних задач (кейс-метода) є розвиток здібностей студентів аналізувати інформацію, виявляти головні проблеми, вибирати альтернативні шляхи рішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант. При аналізі конкретних ситуацій особливо важливо те, що тут поєднується індивідуально робота студентів з проблемною ситуацією та гуртове обговорення пропозицій, які підготував кожен член групи. Уміння самостійно приймати рішення формується й розвивається поетапно:

- знайомство з конкретним випадком, розуміння проблемної ситуації та ситуації прийняття рішення;
- пошук додаткової інформації, необхідної для прийняття рішення;
- обговорення альтернативних рішень конфліктної ситуації;
- прийняття рішень, зіставлення та оцінка варіантів рішень;
- обговорення (кожна група захищає свої рішення);
- порівняння рішень.

Ще однією формою самостійної роботи студентів економічних спеціальностей є підготовка доповідей на студентських нау-

кових конференціях та написання статей у збірниках, які публікуються за підсумками конференцій. При підготовці доповідей та тез майбутніх фахівців вчать самостійно мислити, набувають умінь виокремлювати та обробляти найбільш значущу інформацію, спираючись на літературні джерела. Такий вид роботи формує сталу потребу у безперервній освіті та самоосвіті. Підготовка рефератів та докладів на заняттях з професійної тематики має на меті отримання тих же навичок [3].

Також цікавим є проведення ділової гри, де студенти економічних спеціальностей, спираючись на отримані знання, самостійно розробляють сценарій цієї гри. Ділові ігри допомагають формувати у майбутніх фахівців толерантність, вміння працювати в малих групах, самостійність мислення, комунікативні навички тощо. Гра сприяє вихованню системного мислення фахівця, яке охоплює цілісне сприйняття не лише природи й суспільства, але й себе, свого місця в світі; гра допомагає цілісній уяві про професійну економічну діяльність та її фрагменти з урахуванням емоційно-особистісного сприйняття.

Поряд з вищезазначеними формами самостійної роботи студентів економічних спеціальностей можна виокремити складання кросвордів, що є потужним дидактичним засобом викладача. Це поєднує в собі інтелектуальне заняття та забаву, роздум та розвагу та відкриває нові підходи до навчання економічним дисциплінам.

Таким чином, головним завданням організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей є використання традиційних та інноваційних форм і методів навчання, які б, доповнюючи один одного, становили єдину систему, яку можна адаптувати до особливостей навчального процесу в конкретному вищому навчальному закладі з метою оптимізації навчання

та підготовки висококваліфікованих фахівців. Вся система навчальної роботи вищих навчальних закладів з підготовки майбутніх економістів має спрямовуватись на формування високо професіоналізму майбутніх фахівців, їх готовності творчо мислити та працювати із застосуванням знань та умінь, отриманих не лише у процесі аудиторних занять, але й під час самостійної роботи. Подальший розвиток та підвищення ефективності самостійної роботи студентів економічних спеціальностей є життєво важливою необхідністю у зв'язку з поступовою інтеграцією України у світовий освітній простір, а необхідність формування навичок і умінь самостійної роботи постає дуже серйозною проблемою в умовах вищих навчальних закладах при підготовці майбутніх кваліфікованих економістів.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Журавська Л.М. Педагогічні умови управління самостійною роботою студентів вищих навчальних закладів: Автореф. дис...канд. пед. наук. – К., 1999. – 21 с.
2. Забранський М.С. Психолого-дидактичні передумови самостійної роботи студентів економічних спеціальностей з вищої математики / В.Я. Забранський,
3. Н.В. Вінніченко // Didactics of mathematics: Problems and Investigations. – Issue # 32. - 2009. - С.108-113.
4. Казаков В.А. Теорія та методика самостійної праці студентів. – Ірпінь, 1997.
5. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шкільний світ, 2001. – 24 с.
6. Онучак Л.В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: Ареф. дис... канд. пед. наук. – К., 2002. – 18 с.
7. Організація самостійної роботи студентів / За заг. ред. В.М. Король, В.П. Мусієнко, Н.Т. Токової. – Черкаси : Вид-во ЧД, 2003. – 216 с.
8. Рядинская, И.А. Основные принципы построения учебной дисциплины «Основы экономики» для иностранных слушателей подготовительного отделения / И.А. Рядинская // Pedagogika. Współczesne tendencje w nauce i edukacji. (30.10.2016 – 31.10.2016) – Warszawa: - 2016. – С. 112-114.

ОСОБЕННОСТИ ПОСТРОЕНИЯ МОНУМЕНТАЛЬНО – ДЕКОРАТИВНОГО РЕЛЬЕФА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ХГФ

Штыкало Т.С.

старший преподаватель

Письмиченко А. И.

старший преподаватель, кафедра теории и методики декоративного искусства и графики художественно-графический факультет (ХГФ),

Государственное учреждение “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского”, Одесса, Украина

***Аннотация.** Сегодня начинают подвергаться переосмыслению основополагающие представления о монументальной и декоративной скульптуре, что коснулось и основ процесса обучения монументально-декоративному рельефу студентов ХГФ. Особое внимание уделено монументально-декоративному рельефу с выделением его пластических свойств, тематическим программам и особенностям взаимодействия с архитектурой.*

Изучение монументально-декоративного рельефа, техники его выполнения актуально и по сей день. Именно наглядный материал и историческое наследие, не только во многом облегчают задачу педагога при подаче учебного материала, но и в значительной мере облегчают восприятие информации студентами ХГФ, делая её наглядно-доступной, что, в свою очередь, оптимизирует учебный процесс.

Дается определение, что рельефом называют вид скульптуры, в котором изображаемые фигуры и предметы размещены на плоскости и выступают из нее, а термин «монументально-декоративный» начинает применяться в конце 1930-х.

Подчеркивается, что на основании решения следующих поставленных исследовательских задач, стало возможным выделить особенности и предоставить методику творческой работы, в частности над рельефом головы, студентам ХГФ. Представлены этапы творческой работы над рельефом головы. Обозначается, что результаты освоения творческой работы над рельефом головы студентами ХГФ имеют свои особенности.

В выводах обосновывается, что монументально-декоративный рельеф, рассмотренный с точки зрения его формообразовательной роли, пластических характеристик и тематических программ обучения, позволил выделить особенности монументально-декоративного рельефа в процессе обучения студентов ХГФ и создать методику его изготовления на практике. Особое внимание в процессе обучения необходимо уделять образным, ассоциативным характеристикам средств художественной выразительности в создаваемом монументально-декоративном рельефе студентами.

Ключевые слова: рельеф, монументально-декоративный рельеф, пространство, форма.

Основной текст. Исторически следует, что 1920-1930-е годы стали тем периодом, в котором наиболее полно проявились и столкнулись как уходящие традиции XIX века (представление о назначении монументальной скульптуры, методы обучения), так и радикальные эксперименты социально-

политического и художественного авангарда (установка на концептуальность, контекстность общественного искусства, пересмотр границ между видами искусств для поиска новой выразительности) [2].

В наше время рельеф является одним из основных видов скульптурного искусства.

Рельеф применяется в синтезе с архитектурой в виде монументально-декоративных вставок, фризов и панно, а также в самостоятельном виде.

Рельефом называют вид скульптуры, в котором изображаемые фигуры и предметы размещены на плоскости и выступают из нее. Термин «монументально-декоративный» начинает применяться в конце 1930-х. Это определение отражает функциональное и качественное разделение семантических и морфологических характеристик. Разделение функций на самостоятельное (монументальное) и подчиненное (декоративное) имело чисто художественное значение на протяжении всей первой половины XX века. Осмысление и попытки преодолеть это разделение составили нерв развития монументального искусства в рассматриваемый в работе период.

Рассматриваются следующие исследовательские задачи:

1. Выявление наиболее показательных и значимых для монументальной пластики рельефов 1920-1930-х годов;
2. Обобщение накопленного опыта создания монументального рельефа второй половины XIX – первых десятилетий XX века;
3. Обобщение данных об обучении скульпторов, учебных программах, об особенностях скульптурных школ для целостного понимания вопросов преемственности;
4. Рассмотрение влияния агитационного искусства и авангардистского эксперимента на характер монументально-декоративного рельефа и его применение в архитектуре;
5. Анализ художественных и семантических характеристик монументального рельефа в реализованных, несостоявшихся, а также утраченных проектах ансамблей, памятников, зданий;

6. Обобщение данных о наиболее характерных для эпохи видов и типов монументально-декоративных рельефов, отличающихся как по технике изготовления (прямое высекание, майолика, литье) так и по своему предназначению (повествовательный, декоративный, агитационный),

Изучив поставленные исследовательские задачи, stanovится возможным выделить особенности и предоставить методику творческой работы для студентов ХГФ (в частности над рельефом головы).

Выводы. На основании проведенного исследования возможно сделать следующие обобщения и выводы:

1. Монументально-декоративный рельеф, рассмотренный с точки зрения его формообразовательной роли, пластических характеристик и тематических программ обучения, позволил выделить особенности монументально-декоративного рельефа в процессе обучения студентов ХГФ и создать методику его изготовления на практике.

2. Результаты освоения творческой работы над рельефом головы студентами ХГФ имеют свои особенности .

3. Особое внимание в процессе обучения необходимо уделять образным, ассоциативным характеристикам средств художественной выразительности в создаваемом монументально-декоративном рельефе студентами.

Литература

1. Архитектурный дневник. Фонтаны, памятники, барельефы // Советское искусство. 1934, № 36 (202), 5 августа.
2. Ромм А.Г. Русские монументальные рельефы / А.Г. Ромм. М.: Искусство, 1953.
3. Силина М. М. Монументально-декоративный рельеф 1920-1930-х годов в СРСР / Мария Михайловна Силина: Дис.... кандидат искусствоведения – 17.00.04. Москва, 2011. с.194

